¶De sepultura mortuorum.
Vnde orta sepultura.
Quomodo celebranda sepultura.
¶De Resurrectione mortuorum.
Testimonia de resurrectione mortuorum.
An resuscitandi sint omnes homines pariter boni ac mali.
Testimonia, quòd etiam impij cum corporibus sint resurrecturi ad supplicium.
Quomodo futura sit resurrectio.
Typus nostræ resurrectionis in creaturis.
Quid illi, quos vltimus dies reperiet in carne viuos.
¶De consummatione seculi, & iudicio extremo, siue die Domini.
Quotuplex est aduentus Christi.
Quomodo venturus ad iudicandum Christus.
Cur iudicaturus.
Quis ordo extremi iudicij.
Quæ præcedent.
Quæ fient ipso die.
Quæ sequentur.
Possit ne sciri hora & dies iudicij.
¶De vita æterna.
Quid sit vita æterna.
Quæ mors æterna.
Quis promiserit vitam æternam.
Quibus.
Qui sint effectus vitæ æternæ.

FINIS.

¶De sepultura mortuorum.
Vnde orta sepultura.
Quomodo celebranda sepultura.
¶De Resurrectione mortuorum.
Testimonia de resurrectione mortuorum.
An resuscitandi sint omnes homines pariter boni ac mali.
Testimonia, quòd etiam impij cum corporibus sint resurrecturi ad supplicium.
Quomodo futura sit resurrectio.
Typus nostræ resurrectionis in creaturis.
Quid illi, quos vltimus dies reperiet in carne viuos.
¶De consummatione seculi, & iudicio extremo, siue die Domini.
Quotuplex est aduentus Christi.
Quomodo venturus ad iudicandum Christus.
Cur iudicaturus.
Quis ordo extremi iudicij.
Quæ præcedent.
Quæ fient ipso die.
Quæ sequentur.
Possit ne sciri hora & dies iudicij.
¶De vita æterna.
Quid sit vita æterna.
Quæ mors æterna.
Quis promiserit vitam æternam.
Quibus.
Qui sint effectus vitæ æternæ.

FINIS.

a 789

CATECHISMVS ECCLESIAE GENEVENSIS.

† *Hoc est.*

Formula erudiendi pueros in doctrina Christi.

1018. i 3

LONDINI.
Excudebat Guilielmus How.

1575.

DE FIDE.

COLLOQVVTORES.

Miniſter & Puer.

VIS humanæ vitæ præcipuus eſt finis?

Puer.

Vt Deum, à quo eõditi ſunt homines, ipſi nouerint.

Miniſter.

Quid cauſæ habes cur hoc dicas?

Puer.

Quoniam nos ideò creauit, & collocauit in mundo, quò glorificetur in nobis, Et ſa-vitam noſtrã, cuius ipſe eſt initium, æquũ in eius gloriam referri.

Miniſter.

Quod verò eſt ſummum bonum hominis?

Puer.

Illud ipſum.

Miniſter.

Quamobrem id tibi ſummum bonum ha-tur? Puer.

Quia eo ſublato, infœlicior eſt noſtra con-o quàm quorùmuis brutorum.

Miniſter.

rgò, vel inde ſatis perſpicimus nihil poſ-omini infœlicius contingere, quàm deo Viuere. Puer.

Sic res habet.

Minister.

Porrò quænam vera est ac recta Dei c
nitio ? Puer.

Vbi ita cognoscitur, vt suus illi ac debi
exhibeatur honor.

Minister.

Quænam verò eius ritè honorandi est ra

puer.

Si in eo sita sit tota nostra fiducia, si ill
tota vita colere, voluntati eius obsequen
studeamus : si eum, quoties aliqua nos vr
necessitas, inuocemus, salutem in eo qua
tes, & quicquid expeti potest bonorum
postremò tum corde, tum ore illum bon
omnium solum authorem agnoscamus.

Minister.

Verùm vt hæc discutiantur ordine & fu
explicentur : quod in hac tua partitione
mum est caput ?

puer.

Vt totam in deo fiduciã nostrã collocem

Minister.

Qualiter autem id fiet ?

Puer.

Vbi omnipotentem nouerimus, & perf
bonum Minister.

Satisne hoc est ?

Puer.

Ne

equaquam.

Minister.

mobrem.

puer.

a indigni sumus quibus adiuuandis po-
iam exerat, & in quorum salutem, quam
us sit, ostendat.

Minister.

Quid ergo præterea opus est?

puer.

mpe vt cum animo suo quisque nostrûm
uat, ab ipso se diligi, eumque sibi & Pa-
n esse velle, & salutis authorem.

Minister.

le autem nobis id constabit?

puer.

verbo ipsius scilicet, vbi suam nobis mi-
ordiam in Christo exponit, & de amore
nos suo testatur.

Minister.

ciæ ergo in Deo collocandæ fundamen-
ac principium est, eum in Christo no-

puer.

mmino.

Minister.

quænam sit huius cognitionis summa,
is audire abs te velim.

puer.

fidei confessione, vel potius in formula

Sic res habet.

Minister.

Porrò quænam vera est ac recta Dei c
nitio ? Puer.

Vbi ita cognoscitur, vt suus illi ac debi
exhibeatur honor.

Minister.

Quænam verò eius ritè honorandi est ra

puer.

Si in eo sita sit tota nostra fiducia, si ill
tota vita colere, voluntati eius obsequen
studeamus : si eum, quoties aliqua nos v
necessitas, inuocemus, salutem in eo qua
tes, & quicquid expeti potest bonorum
postremò tum corde, tum ore illum bon
omnium solum authorem agnoscamus.

Minister.

Verùm vt hæc discutiantur ordine & fu
explicentur : quod in hac tua partitione
mum est caput ?

puer.

Vt totam in deo fiduciã nostrã collocem

Minister.

Qualiter autem id fiet ?

Puer.

Vbi omnipotentem nouerimus, & perf
bonum Minister.

Satisne hoc est ?

Puer.

Ne

lequaquam.

Minister.

amobrem,

puer.

ia indigni sumus quibus adiuuandis po-
iam exerat, & in quorum salutem, quam
us sit, ostendat.

Minister.

Quid ergo præterea opus est?

puer.

ppe vt cum animo suo quisque nostrûm
iat, ab ipso se diligi, eumque sibi & Pa-
n esse velle, & salutis authorem.

Minister.

le autem nobis id constabit?

puer.

verbo ipsius scilicet, vbi suam nobis mi-
ordiam in Christo exponit, & de amore
nos suo testatur.

Minister.

ciæ ergo in Deo collocandæ fundamen-
ac principium est, eum in Christo no-
.

puer.

mmino.

Minister.

e quænam sit huius cognitionis summa,
is audire abs te velim.

puer.

fidei confessione, vel potius in formula

confeſsionis, quã inter ſe cõmunem hab
chriſtiani omnes, cõtinetur, Eam vulgò S
bolum Apoſtolorum vocant, quód ab in
Eccleſiæ, recepta ſemper fuerit inter om
pios: & quòd vel ab ore Apoſtolorũ exc
fuerit, vel ex eorũ ſcriptis fideliter colle

Miniſter.

Recita. puer.

Credo in Deum Patrem omnip
tentẽ, creatorem cœli & terræ.
in Ieſum Chriſtum, Filium eius
nicum, dominũ noſtrum: qui conc
tus eſt de ſpiritu ſancto natus ex
ria virgine: paſſus ſub põtio Pila
crucifixus, mortuus & ſepultus: d
ſcendit ad inferos, tertia die reſu
rexit ex mortuis: aſcẽdit in cœlu
ſedet ad dextrã Dei patris om
potentis, inde venturus ad iudica
dum viuos & mortuos.
Credo in ſpiritum ſanctum: ſanc
Eccleſiam catholicam, ſanctor
communionem, remiſſionem pec

rum, carnis resurrectionem, vi-
m æternam, Amen.

Minister.

penitus intelligantur singula: in quot par
hanc confessionem diuidemus?

Puer.

quatuor præcipuas.

Minister.

mihi recense.

Puer.

ma ad Deum Patrem spectabit, Secunda
de Filio eius Iesu Christo, quæ etiam to-
redemptionis humanæ summã comple-
ur. Tertia erit de spiritu sancto. Quarta
ecclesia, & diuinis in ipsam beneficijs.

Minister.

um non nisi vnus sit Deus, cur hîc mihi
commemoras, Patrem, Filium, & Spiri-
sanctum?

Puer.

niam in vna Dei essentia, patrem intu-
os conuenit, tãquam principium & cri-
m primam ve rerum omniũ causam: de
Filium, qui sit æterna eius sapientia: po-
mó spiritũ sanctũ, tanquam eius virtutẽ
nnia quidem diffusam, quę tamen per-
ò in ipso residet. Minister.

de significas nihil esse absurdi, si in vna

diuinitate distincta, cōstituamus has tres
sonas deùmque propterea non diuidi.

Puer.

Ita est. Minister.

Recita iam primam partem.

Puer.

Credo in Deum patrem omnipoten
creatorem cœli & terræ.

Minister.

Cur patrem nominas?

Puer.

Christi primum quidem intuitu, qui &
pietia eius est, ab ipso genita ante oē tem
& missus in hunc mundū, declaratus fuit
filius. Hinc tamē colligimus quum deus
Christi sit pater, nobis quoque esse pat

Minister.

Quo sensu nomen illi omnipotentis trib

Puer.

Non hoc modo potentiā ipsum habere
non exerceat, sed oīa ipsū habere sub m
& imperio, prouidentia sua gubernare
dum, arbitrio suo omnia constituere, & q
quid contingit, pro vt visum est modera

Minister.

Itaque non otiosam Dei potentiam fin
sed talem esse reputas quæ manū operi s
per admotam habeat, sic vt nihil nisi per
sum, eiusque decreto, fiat

Puer.

Sic est.

Minister.

Quorsum addis, Creatorem cœli & terræ?

Puer.

Quoniam per opera se nobis patefecit, in
is quoque nobis quærendis est. Neque enī
sentiæ eius capax est mens nostra. Est igi-
mundus ipse veluti speculum quoddam,
quo eū possimus inspicere, quatenus eum
gnoscere nostra refert.

Minister.

er cœlum & terram, an nō quicquid præ-
a creaturarum extat, intelligis?

Puer.

nò verò: sed his duobus nominibus con-
tur omnes, quod aut cœlestes sint omnes
terrenæ. Minister.

r autem Deum, creatorē duntaxat nun-
s, quum intueri conseruareque in suo sta
eaturas multo sit præstantius, quàm se-
condidisse? Puer.

ue verò hac particula indicatur tantùm,
pera sua deum semel creasse, vt illorū po
uram abiecerit, Quin potiùs sic haben-
est, mundum, vt initio fuit ab eo condi-
nunc ab eo cōseruari, nec aliter: & ter-
alia oīa stare, nisi quatenus eius virtu-

te,

te, & quasi manu sustinentur. Præterea qu
sic omnia sub manu habeat, inde etiam co
ficitur summum esse moderatorem omn
ac dóminum. Itaque ex quo Creator est co
ac terræ, intelligere conuenit eum esse vnu
qui bonitate, potentia, sapientia sua totu
naturæ cursum atque ordinem regat, qui p
uiæ simul ac siccitatis, grandinum, aliarum
tempestatum ac serenitatis sit author: qui b
nignitate sua terram fœcundet, eamque r
sus sterilē reddat: a quo sanitas simul ac m
bi prouenìant, cuius denique imperio sub
ceant omnia, & nutui obsequantur.

Minister.

De impijs autem, & diabolis quid sen
mus? an eos quoque dicemus illi subesse

Puer.

Quanquam spiritu eos suo non guber
sua tamen potestate, tanquā fræno, eos c
cet, ne mouere quidē se queāt, nisi quò a
lis permittit. Quinetiam voluntatis suæ f
ministros, vt inuiti ac præter suum consil
exequi quod illi visum fuerit, cogantur.

Minister.

Quid ad te ex eius rei cognitione vtili
redit? Puer.

Plurimum. Malè enim ageretur nobis
si diabolis & impijs hominibus præter

oluntatem quicquam licerit, Adeoque trã-
illis animis nunquam essemus, nos eorum
bidini expositos esse cogitantes. Verùm tũc
rum tutò conquiescimus, vbi frænari eos
ei arbitrio, & tanquam in arcto contineri
mus, nequid nisi eius permissu possint quũ
ertim Deus ipse nobis se tutorem forè,
ciisque præsidem receperit.

Minister.

Nunc ad secundam partem veniamus.

Puer.

st Credere nos in Iesum Christum Fili-
eius unicum, Dominum nostrum.

Minister.

id præcipuè complectitur?

Puer.

m Dei nobis esse Seruatorem: simulque
um explicat quo nos a morte redemerit
nque acquisierit.

Minister.

l sibi vult nomen Iesu, quo eũ appellas?

Puer.

od Græcis significat nomen Soteros.
i proprium nomen nõ habẽt, quo bene
s exprimatur. Itaque Saluatoris voca-
ulgò receptũ fuit. Porrò filio dei hanc
ationẽ indidit Angelus, ipsius dei iussu

Minister.

hoc pluris, quàm si homines illi indi-
?

puer.

Omnino. Nam quum sic nuncupari ve
Deus, talem quoque esse prorsus necesse e

Minister.

Quid deinde valet nomen Christi?

Puer.

Hoc epitheto melius etiamnùm exprim
tur eius officium. Significat enim vnctũ e
à patre in regem, sacerdotem, ac prophetã

Minister.

Quî scis istud?

Puer.

Quoniam ad hos tres vsus scriptura vnc
nem accommodat. Deinde hæc tria quæ d
imus sæpe Christo tribuit.

Minister.

Sed quod olei genere vnctus fuit?

Puer.

Non visibli, quale in consecrandis antic
regibus, sacerdotibus & prophetis fuit a
bitum, sed prestãtiori: hoc est, spiritus sa
donis, que veritas est externæ illi⁹ vnctio

Minister.

Quale verò hoc eius regnum est quod c
memoras? Puer.

Spirituale, quod verbo & spiritu dei c
tinetur, quę iustitiam & vitam secum fer

Minister.

Sacerdotium verò.

Puer. Offi

Officium est ac prærogatiua sistendi se in
i conspectum ad obtinendam gratiam, &
rificij quod illi acceptum sit, oblatione irā
s placandi.

Minister.

m quo sensu Prophetam Christum no-
nas?

Puer.

Quia quum in mundum descendit: Patris
egatum apud homines & interpretē pro-
us est. Idque in eum finem, vt Patris
ntate ad plenum exposita, colophonem
ret Prophetijs omnibus.

Minister.

d percipisne inde fructum aliquem?

Puer.

ò non aliò spectant omnia hæc, nisi in
um nostrum. Nam his donatus est Chri-
patre, vt nobiscum ea cōmunicet, quò
us plenitudine hauriamus omnes.

Minister.

lisere hoc mihi paulo fusius.

Puer.

ritu sancto repletus, perfectaque omni-
onorum eius opulentia cumulatus fuit,
obis ea impertiat, cuique scilicet pro
ura, quam nobis conuenire nouit Pater.
eo tanquā vnico fonte, haurimus quic
abemus bonorum spiritualium.

Minister.

Quid nobis confert eius regnum?

Puer.

Nempe, quòd eius beneficio ad piè sanc
viuendum vindicati in libertatem con
tiarum, spiritualibusque eius diuitijs inst
potētia quoque armamur, quæ ad perpe
animarum nostrarum hostes, peccatum
nem, satanā & mundum vincendos suff

Minister.

Ad quid autem sacerdotium conduci

Puer.

Primùm, quòd hac ratione mediator es
ster, qui nos patri recōciliet, deinde, quò
eum accessus nobis patefactus est ad pa
vt in eius cōspectum cum fiducia prode
ipsi quoque, nosque & nostra omnia
sacrificium offeramus. Atque ita colleg
quodammodo suos facit in sacerdotio.

Minister.

Restat Prophetia.

Puer.

Quum filio dei magisterij collatum fi
nus in suos, finis est vt vera eos Patris c
tione illuminet, erudiat in eius veritate,
mesticos Dei discipulos efficiat.

Minister.

Huc ergo redeunt quæ dixisti omnia,
sti nomen tria officia comprehendere,
filiū contulit pater, vt vim eorum ac fr

ſuos tranſſundat.

puer.

Sic eſt.

Miniſter.

r filium Dei vnicum nuncupas, quum hac
oque appellatione nos oēs dignetur deus.

puer.

ùod filij dei ſumus, non id habemus à natu
ſed adoptione & gratia dūtaxat quod nos
oco habeat Deus. At Dominus Ieſus qui
ſubſtantia patris eſt genitus, vniusq; cum
re eſſentiæ eſt, optimo iure filius Dei vni-
vocatur, quum ſolus ſit natura.

Miniſter.

lligis ergo, hunc honorem eius eſſe pro-
m, qui naturæ iure illi debeatur: nobis e-
autem gratuito beneficio cōmunicari,
enus ſumus eius membra.

Puer.

nnino. Itaque eius cōmmunicationis in-
, alibi nominatur primogenitus inter
os fratres.

Miniſter.

uid ſibi vult quod poſtea ſequitur?

Puer.

odum oſtendit, quo filius vnctus eſt à
, vt nobis eſſet ſaluator. Nēpé, quòd aſ-
ta carne noſtra ijs perfunctus eſt omni-
uæ ad ſalutem noſtram erant neceſſaria

ſicut

ſicut hic recenſentur.

Miniſter.

Quid his duabus ſententijs ſignificas, c
ceptum eſſe ex ſpiritu ſancto, natum ex
ria virgine. Puer.

Formatum in vtero virginis fuiſſe, ex
ſubſtãtia, vt eſſet verum ſemen dauidis, q
liter vaticinijs prophetarum prædictum
erat, id tamen mirifica arcanaque ſpir
virtute fuiſſe effectum, abſque virili co

Miniſter.

Eràtne igitur operepretium vt carnem
ſtram indueret?

Puer.

Maximé. Quia inobedientiam ab hom
admiſſam in deum, neceſſe erat in hum
quoque natura expiari. Nec verò aliter
diator eſſe noſter poterat, ad conſiliatio
dei & hominum peragendam.

Miniſter.

Chriſtum ergo oportuiſſe hominem
dicis, vt tanquam in perſona noſtra, ſ
noſtræ partes impleret.

Puer.

Ita ſentio. Nam ab ipſo mutuemur
tet quicquid nobis apud nos deeſt, quo
ri aliter nequit. Miniſter.

Verùm, cur id? ſpiritu ſancto effectu

ic non potius communi vsitataque genera-
tionis forma?

Puer.

Quoniam pœnitus corruptum est huma-
num semen, in generatione Filij Dei interce-
dere Spiritus sancti opus decuit: ne hac con-
tagione attingeretur, sed esset purita te abso-
lutissima præitus. Minister.

Hinc ergo discimus, eum qui alios sanctifi-
et, immunem ab omni macula esse: purita-
que, vt ita loquar, originali fuisse ab vtero
præditum, vt totus Deo sacer esset, nulla hu-
mani generis labe inquinatus.

Puer. Sic intelligo.

Minister.

qualiter Dominum esse nostrum intelligis?

Puer.

Sicut à Patre constitutus est vt sub impe-
rio suo nos habeat, vt Dei regnum admini-
stret in cœlo & in terra, sitque hominum ca-
rum & Angelorum. Minister.

Cur à natalibus protinus ad mortem, omis-
sis vitæ historia transilis?

Puer.

Quia hîc non tractantur nisi quæ redemp-
tionis nostræ ita sunt propria, vt eius substā-
tiam quodammodo in se contineant.

Minister.

Non simpliciter vno verbo mortuum fu-

isse dicis, sed præsidis quoque nomen a
cis, sub quo sit passus?

Puer.

Id non ad historiæ fidem modò spectat,
vt sciamus mortem eius coniunctã cum d
natione fuisse. Minister.

Expone hoc clariùs.

Puer.

Mortuus est, vt pœna nobis debita de
geretur, atque hoc modo ab ea nos exim
Quum autem omnes nos, sicut peccatore
mus, obnoxij dei iudicio essemus, quò vi
nostram subiret, sisti in conspectum ter
iudicis dei tribunali absolueremur.

Minister.

Atqui insontem Pilatus eum pronun
itaque non damnat pro malefico.

Puer.

Vtrunque animaduertere conuenit.
enim eius innocẽtiæ testimonium redd
dex, vt testatum fiat, non ob propria ip
male dicta plecti, sed nostra. Solẽni tam
interea dãnatur eiusdem sententia, vt p
fiat iudicium quod merebamur, tanquã
dem nostrum subire, quò nos à reatu lib

Minister.

Bene dictum. Nam si peccator esset, no
neus vas esset ad soluendã alieni pecca

. Vt tamen eius damnatio nobis in abso-
onem cederet, censeri eum inter maleficos
ruit. Puer.
ic intelligo.
Minister.
iòd crucifixus fuit, an plus habet momē-
tàm si alio quolibet mortis genere affe-
foret? Puer.
Omnino, quemadmodum etiam monet
us, dum in ligno suspensum scribit, vt
am in se maledictionē susciperet, quò ab
ueremur. Genus enim illud mortis exe-
ne damnatum erat.
Minister.
d? An non irrogatur filio Dei contume-
ū dicitur maledictioni fuisse subiectus,
coram Deo? Puer.
imè. Siquidem eam recipiendo abole-
et verò desijt interea esse benedictus,
s sua benedictione perfunderet.
Minister.
equere.
Puer.
ndoquidē mors suppliciū erat homini
um peccati causa, eam filius Dei per-
perferēdo vicit. Atque vt melius pa-
era, morte ipsum defungi: collocari
hro, instar aliorum hominum voluit

Minister.

Verùm, non videtur quicquam ad no
tilitatis ex hac victoria redire, quum nil
minus moriamur. Puer.

Nihil id obstat. Neque enim aliud nũ
mors fidelibus quàm transitus in vitam m
orem. Minister.

Hunc sequitur, non ampliùs exhorrem
esse mortẽ, acsi res esset formidabilis, se
trepido animo sequendum esse ducem n
Christum, qui sicut non perijt in mort
perire nos non patietur?

Puer.

Sic agendum est. Minister.

Quod de eius ad inferos descensu mo
iectum est, quem sensum habet?

Puer.

Eum non communem tantùm mort
isse perpessum, quæ est animæ à corpo
paratio, sed etiã dolores mortis, sicut
vocat. Hoc autẽ nomine horribiles an
intelligo, quibus eius anima constricta

Minister.

Cedo mihi huius rei causam ac mod

Puer.

Quia vt pro peccatoribus satisfacer
Dei tribunali se sistebat, torqueri hac
tate eius conscientiam oportebat, ac
lictus à Deo esset: imò acsi Deum ha

um. In his angustijs erat, quum exclama-
ad patrē, Deus meus, Deus meus, vt quid
liquisti me. Minister.

atne igitur illi offensus Pater?

Puer.

uaquam. Sed hanc in eum seueritatem
cuit, vt impleretur quod prædictum fu-
per Iesaiam. Ipsum percussum fuisse
Dei, propter peccata nostra: vulneratū
ter iniquitates nostras.

Minister.

rùm. Deus quum sit, qui potuit eiusmo-
uore corripi, acsi derelictus a Deo esset?

Puer.

habendum est: secundum humanæ na-
ffectum, eò redactum fuisse necessita-
ò vt fieret, paulisper interea delites-
eius Diuinitas, hoc est, vim suam non
at. Minister.

tamen fieri rursum potest, vt Christus
us est mūdi, huic damnationi subiectus

Puer.

ita illam subiit, vt sub ea maneret. Sic
is, quos dixi pauoribus correptus fu-
n fuerit oppressus sed potiùs luctatus
testate inferorum, eam fregit ac pro-

Minister.

colligimus quid differat conscientiæ

tormẽtum quod ſuſtinuit, ab eo quo cru
tur peccatores, quos dei irati manus perſe
tur. Nam quod in illo temporarium fui
his eſt perpetuum. Et quod illi vice dur
at aculei fuit ad eum pungendum, his e
thalis gladius ad cor (vt ita dicam) sau
dum.

PUER.

Sic eſt. Neque enim eiuſmodi anguſtij
ſeſſus filius Dei, ſperare in patrem deſij
peccatores, dei iudicio damnati, in deſp
onem ruunt, fremunt aduerſus ipſum,
que ad apertas blaſphemias proſiliunt.

MINISTER.

Hincne poſſumus elicere, quem ex
morte fructum percipiant fideles?

PUER.

Omnino. Ac principio quidem vide
ſe ſacrificiũ, quo peccata noſtra expiau
Deo, atq; ita placata ira Dei, nos cum
gratiam reduxit. Deinde ſanguinem ei
uacrũ eſſe, quo animæ noſtræ maculis
bus purgentur, Poſtremò deletam eſſe
torum noſtrorum memoriam, ne vnqu
dei conſpectum veniant, atq; ita indict
bolitumque fuiſſe chirographum, quo
nebamur.

MINISTER.

Nihilne præterea vtilitatis nobis affi

PUER.

Imò veró. Nã & eius beneficio (ſiquid

us mẽbra christi) vetus homo noster cru-
gitur, aboletur corpus peccati, ne amplius
ent prauæ carnis cõcupiscentiæ in nobis.

Minister.

rge in reliquis.

Puer.

quitur. Tertio ipsum die resurrexisse ex
uis, quò victorem se peccati & mortis
onstrauit. Sua enim resurrectione mor-
deglutiuit, abrupit diaboli vincula, & to-
ius potentiam redegit in nihilum.

Minister.

uotuplex ex hac resurrectione fructus
prouenit.

Puer.

lex. Nam & iustitia nobis per eã acqui-
t certum nobis est pignus futuræ nostrę
ortalitatis, & iam nunc eius virtute sus-
ur in vitæ nouitatem, vt purè sanctéq;
do, dei voluntati obsequamur.

Minister.

sequamur reliqua.

Puer.

endit in cœlum.

Minister.

n sic ascendit, vt nõ sit amplius in terra?

Puer.

Postquam enim omnibus perfunctus
quæ illi à patre iniuncta fuerant, quæq;
tem nostram erant: nihil opus erat diu-

tiùs eum in terris versari.

Minister.

Quid ex hac ascensione boni consequimu

Puer.

Duplex est fructus. Nam quatenus cœlu ingressus est Christus nostro nomine, sicut terram nostra causa descenderat, aditum il nobis quoque patefecit, vt iam aperta sit bis ianua, quæ propter peccatum antè cla erat. Deinde, in conspectu Dei comparet nobis intercessor & patronus.

Minister.

Verùm, an Christus in cœlum se recipi do sic à nobis recessit, vt iam nobiscum desierit?

Puer.

Minimè, contrà enim recepit, se nobis fore vsque ad finem seculi.

Minister.

Quòd autem nobiscum habitat, idne de poris præsentia intelligendum.

Puer.

Non. Alia enim ratio est corporis, quo cœlum receptum est: alia virtutis, quæ vb est diffusa.

Minister.

Quo sensu eum dicis sedere ad patris de

Puer.

Hæc verba significant. Patrem illi co terræ imperiũ contulisse, vt omnia gube

Minister.

id autem tibi significat Dextera, & quid
Sessio ?

puer.

similitudo est à principibus sumpta, qui ad
teram suam collocare solent quibus vices
commendant.

Minister.

Non ergo aliud intelligis, quã quod tradit
lus, nempè constitutum esse Christum
ut Ecclesiæ, & supra omnes principatus
tum nomen adeptum esse quod sit supra
ne nomen.

puer.

a est vt dicis.

Minister.

ranseamus ad alia.

puer.

de venturus est ad iudicandum viuos &
uos: quorum verborum sensus est Palàm
lo venturum ad iudicandum orbem, si-
scendere visus est.

Minister.

um iudicij dies futurus non sit ante fi-
seculi, quomodo tunc ex hominibus fo-
quos superstites dicis, quandoquidẽ om-
constitutum est semel mori ?

puer.

nc quæstionem soluit Paulus, quum eos
nc sepereunt, subita mutatione inno-
iri tradit, vt abolita carnis corruptio-
duant incorruptionem.

Minister.

Tu

Tu ergo hanc mutationem, mortis instar lis fore intelligis, quod primæ naturæ fut sit abolitio, & alterius nouæ initium.

PUER.

Sic sentio.

Minister.

An aliquod inde gaudium recipiunt nos conscientiæ, quòd Christus semel futurus mundi iudex?

PUER.

Recipiunt, & quidem singulare. Certò en non nisi in salutem nostram venturum mus.

MINISTER.

Non ergo reformidare nos cõuenit hoc iu dicium, vt nobis horrorem incutiat.

PUER.

Minimè verò, quando non nisi ad eius i cis tribunal stabimus, qui patronus quo noster est, quique nos in fidem clientela suam suscepit.

Minister.

Veniamus iam ad tertiam partem.

PUER.

Ea est de fide in spiritum sanctum.

Minister.

Quid verò nobis confert?

puer.

Nempe huc spectat, vt nouerimus deu cuti nos per filium redemit & seruauit, it spiritum facere nos huius redemption

alutis compotes.

Minister.

Quomodo?

Puer.

Quemadmodum purgationem habemus
n Christi sanguine, siceo aspergi conscientias
ostras necesse est, vt abluantur.

Minister.

Hoc clariori etiamnum expositione indi-
et. Puer.

Intelligo spiritum Dei, dum in cordibus
ostris habitat, efficere vt Christi virtutem
ntiamus. Nam vt Christi beneficia mente
ncipiamus: hoc fit spiritus sancti illumina-
one: eiusq; persuasione fit, vt cordibus no-
is obsignetur. Deniq; solus ipse dat illis in
obis locum. Regenerat nos, facitq; vt simus
ux creaturæ, Proinde quæcũque nobis ef-
entur in Christo dona, ea spiritus virtute
cipimus. Minister.

Pergamus.

Puer.

equitur quarta pars, in qua confitemur nos
dere vnam sanctam Ecclesiam catholicam.

Minister.

Quid est Ecclesia?

Puer.

Corpus ac societas fidelium, quos Deus ad
m æternam prædestinauit.

Minister.

Minister.

Estne hoc etiam caput creditu necessariu

Puer.

Imò verò, nisi facere velimus otiosam Chri
sti mortem, et pro nihilo ducere, quicquid h
ctenus relatum est. Hic enim vnus est om
nium affectus, vt sit ecclesia.

Minister.

De causa ergo salutis fuisse hactenus tract
tũ, eiusque fundamentũ ostensum intellig
quum exponeres, Christi meritis & interc
sione nos fuisse in amorem à deo receptos,
hanc gratiam spiritus virtute in nobis conf
mari. Nunc verò explicari horum omniu
effectum, quò sertior ex re ipsa fides const

puer.

Ita res habet.

Minister.

Porrò, ecclesiam quo sensu nominas sancta

puer.

Quia scilicet quoscunque elegit deus,
iustificat, reformatque in sanctitatem ac vi
innocentiam, quò in illis reluceat sua glor
Atq; id est quòd vult Paulus, quum admo
Christum ecclesiam, quàm redemit, sanct
casse, vt sit glorioſa, puraque ab omni macu

Minister.

Quid sibi vult epitheton Catholicæ, vel
niuersalis?

puer.

Eo docemur, ſicut vnum eſt fidelium omnium caput, ita omnes in vnum corpus coaleſcere oportere, vt vna ſit eccleſia per totum orbem diffuſa, non plures.

Miniſter.

Quid autem valet illud, quòd continuo de ſanctorum communione additur?

Puer.

Ad exprimendam clariùs, quæ inter eccleſiæ membra eſt vnitatem, hoc poſitum eſt, ſimul indicatur, quicquid beneficiorum largitur deus eccleſiæ, in commune omnium bonum ſpectare: quum inter ſe mutuam omnes communionem habeant.

Miniſter.

Verùm, eſtne hæc, quam eccleſiæ tribuis, ſanctitas iam perfecta?

Puer.

Nondum, quamdiu ſcilicet in hoc mundo militat. Laborat enim ſemper infirmitatibus ac vnquam vitiorum reliquijs penitus purgabitur, donec Chriſto, ſuo capiti à quo ſanctificatur ad plenum adhæreat.

Miniſter.

Poteſtne autem hæc eccleſia aliter cognoſci, quàm quum fide creditur?

Puer.

Et quidem & viſibilis dei eccleſia quàm nobis certis indicijs notiſque deſcripſit. Sed hîc propriè de eorum cōgregatione agitur, quos

arcana

arcana ſua electione adoptauit in ſalutem. autē nec cernitur perpetuò oculis, nec ſig dignoſcitur. Miniſter.

Quid deinde ſequitur?

Puer.

Credo remiſsionem peccatorum.

Miniſter.

Quid tibi remiſsionis verbum ſignific

puer.

Deum gratuita ſua bonitate ignoſcere condonare peccata fidelibus, ne in iudici vocentur, aut exigatur de illis pœna.

Miniſter.

Hinc ſequitur, nos ſatiſfactionibus prop nequaquam promereri quam à Domino p catorum veniam obtinemus.

Puer.

Verùm. Vnus enim Chriſtus pœnam uendo ſatiſfactione defunctus eſt. Quant ad nos, nihil nobis compenſationis ſuppe quod deo afferamus: ſed ex mera eius libe tate gratuitum hoc beneficium recipimus.

Miniſter.

Cur peccatorum remiſsionem ſubnectis cleſiæ. Puer.

Quia eam nemo conſequitur, quin & adunatus fuerit antè populo dei, & vnitat cum Chriſti corpore perſeueranter ad fin vſque colat: eóque modo teſtatum faciat

se esse Ecclesiæ membrum.

Minister.

lac ratione constituis, extra Ecclesiam nō damnationem & exitium esse.

Puer.

mninò. Qui enim discessionem faciunt à isti corpore, factionibusque scindunt e- nitatem, ijs spes omnis salutis præcisa est ntisper manent in eiusmodi dissidio.

Minister.

ecita quod super est.

Puer.

edo resurectionem carnis, & vitam æ- m.

Minister.

rsum hoc caput in fidei confessione po- ?

Puer.

admoneamur nō esse sitam in terra no- fœlicitatem. Cuius cognitionis duplex ilitas ac vsus. Inde primùm docemur, ita mundum nobis incolendum esse tan- inquilinis, vt de migratione assiduè co- us, nec corda nostra sinamus implicari tionibus terrenis. Deinde, vtcunque nos lateat, & ab oculis nostris absconfit fructus gratiæ in Christo nobis col- e propterea despondeamus animos, sed ter sustineamus vsque ad diem reuela-

Minister.

porrò huius resurrectionis erit series?

Puer.

Puer.

Qui antè mortui fuerint, recipient su
pora, eadem ſcilicet quę geſtarunt, ſed p
noua qualitate, hoc eſt, non amplius ob
morti nec corruptioni. Qui autem tunc
ſuperſtites, eos ſubita mutatione Deus
biliter excitabit.

Miniſter.

Sed eritne piorum ſimul & impiorum
munis? Puer.

Vna omnium erit reſurrectio. Sed co
diuerſa. Alij enim in ſalutē ac beatitu
reſurgent, alij in mortem & extremā m

Miniſter.

Cur ergo ſola hîc Vita æterna comme
tur, inferorum nulla mentio?

Puer.

Quoniam nihil hîc niſi quod ad conſ
nem piarum mētium faciat, habetur: ic
cenſentur tantummodo præmia qua
ſuis dominus præparauit. Itaque non a
quę ſors impios maneat, quos ſcimus à
Dei alienos eſſe. Miniſter.

Ex quo fundamentum tenemus, cu
fides debet, inde elicere veræ fidei de
nem promptum erit.

Puer.

Iſta eſt. Sic autem definire licet, vt d
certam eſſe ac ſtabilem cognitionem

nos dei beneuolentiæ, ſicut per Euange-
patrem ſe nobis Chriſti beneficio, ac
atorem forè teſtatur.

Miniſter.

mne concipimus à nobis, an à deo reci-
us?

Puer.

et ſcriptura ſingulare eſſe dei donum:
xperientia id confirmat.

Miniſter.

uam mihi experientiam dicis?

Puer.

pè rudior eſt mens noſtra, quàm vt ca-
ſpiritualem dei ſapientiam queat, quæ
is per fidem reuelatur, & corda noſtra
enſiora ſunt vel ad diffidentiam, vel ad
erſam noſtri & creaturarum confiden-
quã vt in deo ſuopte motu acquieſcant.
ùm Spiritus ſanctus, illuminatione ſua,
d ea intelligenda reddit idoneos, quæ
um noſtrum longè alioqui excedent:
que ad certam perſuaſionem format, ſalu
romiſsiones cordibus noſtris obſignãdo.

Miniſter.

id nobis boni oritur ex hac fide, quum
el eam aſſequuti ſumus?

Puer.

ificat nos coràm deo, & hac iuſtitia hæ-
s nos vitæ æternæ facit.

Miniſter.

Quid? annon bonis operibus iustificant
homines, quum sanctè & innocenter viue
do, approbare se deo student?

Puer.

Si quisquam vsque adeò perfectus inuen
retur, meritò censeri iustus posset. Veru
quum omnes simus peccatores, multis mod
rei coram Deo, aliunde quærenda nobis e
dignitas, quæ nos illi conciliet.

Minister.

Verùm, itáne sordent,, & adeò nullius pre
sunt omnia hominum opera, vt gratiam c
ram Deo promereri nequeant?

Puer.

Principiò, quæcunque à nobis manant,
nostra propriè dicantur vitiosa sunt, ac p
inde nihil possunt quàm Deo displicere,
ab eo reijci.

Minister.

Dicis ergò antequam renati simus reform
tique Dei Spiritu, nihil posse nos quàm p
care: quemadmodum arbor mala, non n
malos fructus profert?

Puer.

Prorsus ita est. Nam qualemcunque spe
habeant in oculis hominum, mala sunt ni
lominus quamdiu cor prauum est, quod p
cipuè Deus intuetur.

Minister.

Hinc constituis non posse nos vllis mer

Deu

Deum præuenire, aut prouocare eius beneficentiam: quin potiùs quicquid tenemus aut aggrediamur operum, nihil quàm eius iram magis ac magis in nos accendere.

Puer.

Sic sentio. Itaq; mera sua misericordia, nullo; operum respectu nos gratis amplectitur in Christo, acceptosque habet, illius iustitiam nobis acceptam ferẽdo, acsi nostra esset: peccata ver ò nostra nobis non imputando.

Minister

Qualiter ergo dicis iustificari nos fide?

Puer.

Quoniam dum certa cordis fiducia amplectimur Euangelij promissiones, huius, quam eo, iustitiæ possessionem quodammodo apiscimur.

Minister.

Hoc ergo vis, iustitiam, vt nobis per Euangelium offertur à deo, ita fide a nobis recipi.

Puer.

Sic est.

Minister.

Eràm, ex quo nos semel amplexus est deus non illi accepta sunt opera, quæ spiritu sancto nos dirigente, facimus?

Puer.

Placent illi. Non propri, tamen dignitatis merito: sed quatenus suo fauore liberaliter ea amplectatur.

Minister.

Atqui, quum é ſpiritu ſancto prodeant, an non fauorem promerentur?

PUER.

At nonnihil ſemper inquinamenti ex in firmitate carnis admixtum eſt, quo vitiãtur

MINISTER.

Vnde igitur, aut qua ratione fiet, vt deo pla ceant?

PUER.

Sola eſt fides, quæ gratiam illis concilie quum huic fiduciæ certo innitimur, nõ ver tura eſſe ad calculum ſummi iuris, quòd de us ad ſeueritatis ſuæ regulã exigere ipſan lit: ſed obtectis eorũ vitijs, & ſordibus Chri ti puritate conſepultis, eo loco habeat, ac perfecta eſſent & abſoluta.

MINISTER.

Verùm an inde colligemus, operibus iuſ ficari hominẽ chriſtianum, poſt quàm à d vocatus eſt, aut operum merito conſequi à Deo diligatur, cuius dilectio vita æter nobis eſt?

PUER.

Nequaquàm. Quin potius teneamus qu ſcriptum eſt. Neminem mortalium iuſtifi ri coram deo poſſe, atque ideo deprecem ne in iudicium nobiſcum intret.

MINISTER

Non tamen bona fidelium opera inut eſſe propterea iudicabimus.

PUER.

Mi

Minimè verò. Neq; enim frustrà mercedem
illis Deus, tum in hoc mundo, tum in futura
ita pollicetur. Verúm ex gratuito dei amo-
re tanquã ex fonte, emergit hęc merces: quia
nos scilicet primùm amplectitur in filios, de
inde consepulta vitiorum nostrorum memo-
ria, quæ ex nobis prodeunt, fauore prose-
quitur.

Minister.

Sed ànne sic à bonis operibus seperari hæc
iustitia potest, vt qui hanc habet, illis careat?

Puer.

Fieri hoc nequit. Nam quum recipiamus
fide Christum, qualem se nobis offert: ipse
verò non liberationem tantum nobis à mor-
te, & reconciliationem cum deo promittat,
sed Spiritus sancti simul gratiam, qua in vitæ
nouitatem regeneremur: hæc coniungi ne-
cesse est, ne Christum à seipso distrahamus.

Minister.

Hinc sequitur fidem esse radicem ex qua
nascuntur omnia bona opera: tantum abest
vt ab eorum studio nos reuocet.

Puer.

Omninò sic est, ac proinde tota Euangelij
doctrina duobus his membris continetur, fi-
de, & pœnitentia.

Minister.

Quid est pœnitentia?

Puer.

Displicentia odiumque peccati, & amor iu
stitiæ ex Dei timore profecta, quæ nos ad ab
negationem vsq; nostri, carnisq; mortificati
onem adducant, vt spiritui Dei regendos no
tradamus, ac omnes vitæ nostræ actiones a
Diuinæ voluntatis obsequium comparemu

Minister.

Hoc verò secundum inembrum fuit in di
uisione quam initio posuimus, quum tu rati
onem ostenderis rite colendi Dei.

Puer.

Verum, ac simul additum fuit, veram ha
ac legitimam esse regulam colendi dei, vt ei
voluntati obsequamur.

Minister

Quî sic?

Puer.

Quoniam is demum illi probatur cultu
non quem confingere nobis libuerit, sed qu
suo ipse arbitrio præscripserit.

Minister.

Quam autem viuendi regulam nobis posuit

puer.

Legam suam.

DE LEGE.

Minister.

Quid ea continet?

puer.

Duab

Duabus partibus constat, quarum prior
nor habet præcepta, altera sex. Ita decem
hinc præceptis constat tota lex.

Minister.

Quis huius diuisionis est author?

Puer.

Deus ipse, qui in duas tabulas descriptam,
si tradidit, & sæpe testatus est redigi in
em verba.

Minister.

Argumentum prioris tabulæ quale est?

Puer.

De pietatis erga Deum officijs.

Minister.

Secundæ verò?

Puer.

Qualiter sit agendum cum hominibus, &
illis debeamus.

Minister.

Recita præceptum, vel caput primum.

Puer.

Israel: Ego sum Iehoua Deus tuus, qui te eduxi
ra AEgipti, domo seruitutis. Non habebis deos a-
coram me.

Minister.

Hinc sensum verborum expone.

Puer.

Tio, quadam veluti præfatione vtitur in
n legē. Nam cum Iehouam se nominat,
bi vindicat & authoritatem iubēdi. De-
quò legi suę gratiam apud nos conciliet
se Deum esse nostrum. Perindè enim

valent hæc verba, acsi seruatorem nostru
vocaret. Hoc autem beneficio quum no
gnatur, par est, vt nos illi vicissim exhi
mus in populum obsequentem.

Minister.

Verùm, quod continuò de liberatione
iscit, & fracto iugo seruitutis Aegiptiac
non ad Israeliticum populum, & eum q
solum, peculiariter spectat?

Puer.

Fateor quòd ad corpus verùm, est alte
liberationis genus, quod ad omnes pera
homines pertinet. Nos enim omnes ex
rituali peccati seruitute, & diaboli tyran
asseruit.

Minister.

Cur eius rei meminit quum in le gen
am præfari vellet.

Puer.

Vt nos commonefaciat summæ ingra
dinis reos fore, nisi totos illi nos in obse
addixerimus.

Minister.

Quid autem hoc primo capite exigit?

Puer.

Vt suum illi soli honorem in solidum
ramus, neque vllam eius partem trans
mus aliò.

Minister.

Quis honor illius est proprius, quem
transcribere sit nefas?

Puer.

Eum adorare, collocare in ipso nostra
duc

am, inuocare ipsum, illi denique omnia
re, quæ in eius maiestatem competunt.
Minister.
uorsum hæc perticula adiecta est: Coram
mea? Puer.
um nihil tam reconditum sit quod eum
t, sit que occultarũ cogitationum cogni-
iudex: significat non externæ modò
ssionis honorem requirere: sed veram
ue pietatem cordis.
Minister.
nseamus ad secundum caput.
Puer.
sculpes tibi simulachrum, neque imaginẽ vllam
s eorum quæ aut in cœlo sunt sursum, aut de-
in terra, aut in aquis sub terra. Non adorabis ea
coles. Minister.
ibètne in totum, ne aliquæ pingantur
lpantur imagines?
puer.
:Sed duo tantum hic vetat, ne quas fa-
s imagines vel dei effingendi, vel ado-
causa. Minister.
Deum non licet visibili figura expri-
puer.
nihil inter eum (qui spiritus est æter-
comprehensibilis) & corpoream, cor-
ilem, mortuamque figuram simile est.
Minister.

Iniuriam ergo fieri censes eius maies
quum in hunc modum repræsentatur?

Puer.

Sic sentio.

Minister.

Quænam hic adorationis species damna

Puer.

Quum ad statuam vel imaginem nos
mertimus precaturi, coram ea nos prost
mus, genuum flexione, aut aliis signis e
bemus illi honorem, acsi Deus illis se nob
præsentaret.

Minister.

Non ergo quamlibet simpliciter pict
vel sculpturam his verbis damnari intell
dum est: sed tantum imagines prohib
facere in hunc finem, vt in illis Deu
quæramus, vel colamus, siue (quod idem
eas colamus in Dei honore, aut quoqu
do illis ad superstitionem & idolatri
butamur.

Puer.

Verum.

Minister.

Nunc in quem finem caput hoc refer

Puer.

Quemadmodum superiore vnum s
denuntiauit quem coli oporteat & ado
ta nunc quæ recta sit adorationis form
stendit, quo nos ab omni superstitione,
vitiosis & carnalibus figmentis reuocet.

Mi

Minister.

amus.

Puer.

onem adiungit: Se Iehouam esse, deũ
m, fortem, Zelotypum, qui vindicet
atem patrum in filios, vsq; in tertiam
tam generationem, eorum qui se ode-

Minister.

nentionem fortitudinis suæ facit?

Puer.

gnificat se ad gloriam suam vindican-
is habere potentiæ.

Minister.

Zelotypiæ vocabulo indicat?

Puer.

em aut socium ferre non posse. Nã
is pro infinita sua bonitate donauit,
ut esse prorsus suos. Atque hęc ani-
ostrarum est castitas, illi dicatas esse
s adhęrere: sicut rursum adulterio
untur, dum ab eo ad superstitionẽ
t.

Minister.

nsu hoc dictum est, Vlcisci patrum
m in filios?

Puer.

is nobis incutiat terroris, non tan-
qui offenderint pœnas sumpturũ
: sed eorum quoque sobolẽ fore ma

Minister.

n hoc Dei æquitati consentaneum

est

est, quemquam punire ob alterius no

Puer.

Si qualis sit humani generis conditio tamus, soluta erit quæstio. Natura maledictioni obnoxij sumus omnes, quòd de deo conqueramur, quum in h te nos relinquit. Iam verò, sicut sua pios dilectionem eorum posteritati b cendo, demonstrat: ita suam aduersus vindictam, eorũ filios hac benedictio uando, exequitur.

Minister.

Prosequere.

Puer.

Quo nos amabili etiam suauitate misericordia vsurum se promittit erg qui se diligunt, suaque mandata obs

Minister.

Intelligitne pij hominis innocent steris omnibus, quamuis impijs, sal

Puer.

Nequaquàm. Sed hoc modo suam tatem eò vsque se effusurum erga f in eorum gratiã, liberis quoq; se ben hibeat, non tantum res eorum pros quòd ad præsentem vitam, sed anim ipsorum sanctificando, quò in greg seantur.

Minister.

Atqui hoc perpetuum non esse a

puer.

; Quemadmodum enim liberum hoc
inet, vt misericordiam se, quũ libuerit
rum liberis exhibeat: ita suam gratiam
leò astrinxit fidelium liberis, quin pro
itrio repudiet ex illis quos visum fue-
: tamen id temperat, promissionem
on vanam esse nec fallacem constet.

Minister.

mille hîc generationes, in pœnæ verò
tione tres duntaxat aut quatuor nomi-

Puer.

gnificet, se ad humanitatem magis &
tiã, quã ad seueritatẽ propensum esse:
iã alibi testatur, quum se ad ignoscen-
cilem esse dicit, tardum verò ad iram.

Minister.

d tertium.

Puer.

vsurpabis nomen Iehouæ Dei tui frustrà.

Minister.

ensus? Puer.

, ne Dei nomine abutamur non pcie
ntùm, sed præter necessitatem iu-

Minister.

aliquis nominis Dei vsus legitimus
urando? Puer.

erò: quum adhibetur ex iusta causa.
asserẽdæ viritatis: Deindè, quũ eius
i est negociũ, vt iurare par sit ad mu-

tuam

quam inter homines charitatem & co
am. Minister.

Verùm an non longius spectat, qu
cohibenda iuramenta, quibus profanar
nomen, aut imminuitur eius honos?

Puer.

Proposita vna specie, in vniuersum
monet, ne vnquam in medium à nobis
ratur Dei nomen, nisi cum timore ac r
tia, & in eum finem, vt glorioſum ap
Nam quum sit sacrosanctũ, cauere de
omnibus modis, ne aut ipsum, contẽp
bere videamur, aut aliis occasionem c
nendi prębeamus. Minister.

Quomodo hoc fiet?

Puer.

Si de eo eiusque operibus non aliter
mus aut loquamur, quàm in eius ho

Minister.

Quid sequitur? Puer.

Sanctio, qua non fore innocentem
ciat qui nomen suum in vanum vsurp

Minister.

Quum alibi pronunciat, se in legis
gressores vindicaturum, quid hîc amp
tinetur? Puer.

Eo voluit indicare, quanti nomini
riam faciat: quò eius studioſiores sin

…us paratam fore vltionem, si quis eam …nauerit.

Minister.

…eniamus ad quartum præceptum.

Puer.

…ndare diem Sabbathi, vt eum sanctifices. sex dies …raberis, & facies omne opus tuum. Septimus …bbathum est Domini Dei tui. Non facies in eo …pus, nec seruus tuus, nec ancilla, nec bos, neque …que inquilinus, qui habitat intra portas tuas. …iebus perfecit deus cœlum terram, & mare, & …d in illis continetur, septimo quieuit. Itaque be- …diei sabbathi & eum sanctum sibi segregauit.

Minister.

…me sex diebus laborare, vt septimo …mur.

Puer.

…simpliciter. Verum, sex dies hominum …us permittens, septimum extipit, vt …testinetur.

Minister.

…emuis laborem nobis interdicit?

Puer.

…præceptum seperatam & peculiarem …tionem. Siquidem quietis obseruatio …veterum ceremoniarum. Itaq; Chri- …nus abrogata fuit.

Minister.

…præceptum hoc ad Iudæos propriè spe- …coq; temporarium duntaxat fuisse?

Puer.

…quatenus ceremoniale est.

Minister.

Quid

Quid ergo? Subèstne aliquid præter
moniam?

Puer.

Tribus ex causis datum fuit.

Minister.

Cedò mihi eas.

Puer.

Ad spiritualē quietem figurandā, a
seruationem politiæ Ecclesiasticæ, ad
rum sublcuationem.

Minister.

Quid per spiritualem quietem inte

Puer.

Dum à proprijs operibus feriamu
Deus in nobis sua opera peragat.

Minister.

Quæ porrò feriandi ratio?

Puer.

Si carnem nostram crucifigimus,
renūtiamus nostro ingenio, vt Dei sp
bernemur.

Minister.

An id septimo quoque die fieri satis

Puer.

Imò continenter. Nam ex quo se
perimus, pergendum est toto vitæ cu

Minister.

Cur ergo eius significationi destin
tus dies?

Puer.

Nihil necesse est per omnia congr
ritatem cum figura, modò commeni
satis est ad rationem figurandi.

rouocare, ab illa esse diligentur abstiẽ-

Minister.

ihilne præterea requirit?

puer.

spicienda semper est natura legislatoris
n diximus non externo modo operi im-
ri, sed animi potius affectibus esse in-
um.

Minister.

id ergò plus comprehendit?

Puer.

quo tum corpora nostra, tum animę, tẽ-
nt spiritus functi, vt castam vtriusque pu
m præstemus. Ac proinde non externi
m flagitij abstinentia pudici simus: sed
corde, verbis gestu denique corporis, &
e. Denique corpus ab omni lasciuia pu-
, animus ab omni libidine, vt nulla
ostri impudicitiæ sordibus sit inquina-

Minister.

iamus ad octauum.

Puer.

furaberis

Minister.

tantum furta prohibet que humanis
puniuntur, an longis procedit?

puer.

, omne genus, fraudandi circumueni-
rtes, quibus aliena bona aucupamur,
nomine complectitur. Hic ergo ve-

tamur, tum violenter inuolare in bona
ximorum, tum per vafriciem & dolum
manum inijcere, tum alijs quibuſcunqu
liquis rationibus ad illa occupanda cona

Miniſter

Satiſne eſt manus abſtinere à maleſic
cupiditas etiam hîc damnatur?

Puer.

Huc ſemper eſt redeundum: quum ſp
alis ſit Legiſlator, non externa tantùm
coërcere eum velle, ſed omnia ſimul co
& ſtudia, quæ alijs omnino incommo
atque ipſam in primis cupidiatem, ne
ſcere cum iactura fratrum expetamus.

Miniſter.

Quid ergo agendũ eſt, vt precepto pare

Puer.

Danda eſt opera Vt ſuum cuique ſaluu

Miniſter.

Nonum præceptum quod eſt?

Puer.

Non eris aduerſus proximum tuum teſtis m

Miniſter.

Prohibétne peierare in foro duntaxa
in vniuerſum mentiri aduerſus proxim

Puer.

Sub ſpecie vna compræhenditur do
generali, ne falſo proximos calumnien
ue maledicentia noſtra & obtrectatio

rabit, aut hinc omnes tolendo in medio
atis flore, aut ignominioso mortis genere
ctendo, aut alijs modis.

Minister.

Verùm, annon de terra Chanaan nomina-
promissio loquitur? puer.

Sic est, quantum ad Israëlitas spectat. At
bis hoc verbum latius patet, ac extendi de-
. Quamcunque enim regionem incola-
s, quum domini sit totus orbis, eam nobis
ignat possendam. Minister.

Nihilne amplius restat de præcepto?

puer.

anquam non nisi de Patre & Matre ver-
sonant, intelligendi sunt tamē omnes, qui
bis præsunt, quando eadem ipsorum est
o. Minister.

uænam illa?

puer.

Nempè quia Dominus eos in superiorem
oris gradum extulerit. Nulla enim est vel
entum, vel principum, vel præfectorum
rumlibet authoritas, nullum imperium,
us honor nisi ex dei decreto, quia mun-
n sic illi placet ordinare.

Minister.

ecita sextum.

Puer.

n occides.

Minister.

Nihilne aliud vetat, quàm cædes perpetrare

Puer.

Imò verò. Nam quum hic loquatur deu
nō externis tantū operibus legem dicit, sed a
nimi etiā affectibus, adeoque his potissimu

Minister.

Vidêris subindicare genus esse quoddā
arcanæ cædis, a quo hic nos deus reuocat.

Puer.

Sic est. Ira enim, & odium, & quæuis no
cendi cupiditas, cædes coram deo censetur.

Minister.

Satisne defuncti sumus, si neminem prose
quamur odio? Puer.

Nequaquàm. Siquidem Dominus odium dā
nando, & nos arcēdo à quauis noxa: qua pro
imus noster lædatur, simul hoc se exigere o
stendit, vt omnes mortales ex animo diliga
mus, ac fideliter ipsis tuendis, conseruandi
que studeamus.

Minister.

Iam ad septimum.

Puer.

Non mœchaberis.

Minister.

Expone quæ sit summa.

Puer.

Scortationem quamlibet maledictam esse co
ram deo. Proinde, nisi iram dei velimus i

ermonem, ad misteria celebranda, ad solen-
espreces, sicut erunt ordinati, frequẽtemus.

Minister.

Atqui, nihilne amplius figura nobis cõducit?

Puer.

Imò verò. (Ad suam enim veritatem reuo-
anda est) vt scilicet insiti in corpus Christi,
ctique eius membra, desinamus à propijs o-
ribus, atq; ita dei gubernationi nos resig-
emus.

Minister.

Transeamus ad alteram Tabulam.

Puer.

Eius initium est.

Honora Patrem & Matrem.

Minister.

Quid tibi significat hîc, vox honoris.

Puer.

cũ modestia & humilitate morigeri sint,
obsequentes filii parentibus, vt eos reuerẽ-
colant, vt iuuent in necessitate, suasq; illis
eras impendant. His enim tribus membris
tinetur, qui debetur parentibus honor.

Minister.

Perge modò.

Puer.

Adijcitur mandato promissio.

prorogentur dies tui super terram, quam daturus
ibi dominus deus tuus.

Minister.

Quis sensus?

Puer.

Diu beneficio Dei victuros, qui debitu
parentibus honorem præstiterint.

Minister.

Quum tot ærumnis referta sit hęc vita: c
beneficij loca, longam eius durationem n
bis pollicetur Deus. puer.

Quanticunq; miseriis sit obnoxia, Dei t
men benedictio est erga fideles, vel hac v
de causa, quod paterni eius fauoris argume
tum est, dum eos hic alit & conseruat.

Minister

Sequitùrne ê conuerso eum qui citò &
te iustam ætatem ex hoc mundo eripitu
deo maledictum esse? puer.

Minim è. Quin potius accidit interdum
quò quisque magis diligitur à Deo, eo ci
recipiatur ex hac vita. Minister.

Atqui sic agendo qualiter, promissioni
satisfacit? Puer.

Quicquid nobis terrestrium bonorum
us promittit, sub hac conditione accipere
uenit, quatenus in bonum animæ nostrę s
temq; expedit. Esset enim ordo valde p
posterus, nisi semper antecederet ani
ratio. Minister.

Quid de ijs, qui parenti bus fuerint co
maces? puer.

Non in extremo tantum iudicio pun
tur, sed hic quoque in corũ corpora deus
dic

Minister.

ur tamen septimus potius dies præscribi- quàm alius quilibet?

Puer.

umerus hic perfectionem in scriptura de- at. Itaq; ad notandam perpetuitatem ap- est. Simul indicat spiritualem hāc quietē noari dūtaxat in hac vita, nec antè perfec- fore, donec è mundo migremus.

Minister.

ùm, quid hoc sibi vult, quòd suo nos ex- plo ad quiescendum hortatur Dominus?

Puer.

Quum mundi creationi finem intra sex di- mposuisset, septimū operum suorum con- rationi dicauit. Ad id quò nos acrius sti- et, suum nobis exemplum proponit. Ni- nim magis expetendum, quàm vt nos ad imaginem formemur.

Minister.

Verùm continuātie esse debet operum dei liatio, an ex septenis quibusque diebus m illi destinari sufficit?

Puer.

xerceri quidem nos quotidie in ea decet. rum imbecillitatis nostrę causa, dies vnus uliariter statuitur. Atque hæc politia est m dixi.

Minister.

Quis igitur eo die seruandus est ordo?

Puer.

Vt populus ad audiendam Christi do
nam, ad frequentendas publicas preces, a
dendam, fidei suæ professionem conueni

Minister.

Nunc expone quod dixisti, Dominum
præcepto, seruorum quoque subleuat
prospicere voluisse. Puer.

Vt ijs qui sub aliena potestate sunt, alic
laxamenti detur. Quinetiam hoc ad reti
dam cõmunem politiam valet. Nam vbi
vnus quieti assignatur: ita se quisque ad la
randum in reliquum temporis assuefacit

Minister.

Videamus iam, quatenus ad nos spectet
mandatum Puer.

Quòad ceremoniam, quum in Christo
titerit eius veritas, abrogatem esse dico.

Minister.

Quomodo?

Puer.

Nempè, quia mortis eius virtute vetus
mo noster crucifigitur, nosque excitam
vitæ nouitatem. Minister.

Quid ergo ex præcepto nobis restat?

Puer.

Ne sancta instituta, quæ ad spiritualem
clesiæ politiam faciunt, negligamus. Præ
tim vero vt sacros cõuentus ad audiendi

se

Et quidem adeò, vt nihil velit aliud Deus à bis, nisi vt eam sequamur. Rursum vero ir- um habeat ac repudiet quicquid præter e- præscriptum suscipimus. Neq; enim aliud rificium acceptũ habet, quam obedientiã.

Minister.

Quorsum igitur tot admonitiones, præcep- exhortationes, quibus passim vtuntur tum ophetæ, tum Apostoli?

Puer.

Nihil quam meræ legis expositiones sunt, ad legis obedientiam nos manu ducunt, ius quam ab ea abducant.

Minister.

tqui de priuata cuiusque vocatione nihil cipit.

Puer.

uum reddere cuique quod suum est, in- nde colligere promptũ est, quæ sint pri- m in ordine suo, vitęque genere, cuiusque es. Et extant passim in scriptura, quem- odum dictum est, sparsę singulorum prę- orum expositiones. Nam quod hic do- s summatim complexus est paucis ver- ubi fusius & plenius exequitur.

Minister.

um de secunda parte diuini cultus, quæ sequijs obedientiaq; sita est, satis dispu- fuerit, iam de tertia parte differamus.

Puer.

Dixi-

Diximus inuocationem esse, quum ad
sum in quauis necessitate confugimus.

Minister.

Eùmne solum censes inuocandum esse
Puer.

Omninò. Id enim exigit tanquam pro
um numinis sui cultum.

Minister.

Si ita res habet: quonàm licebit modo
mines ad opem nobis ferendam implora
Puer.

Magnum verò inter hęc duo discrimen
Deum enim cum inuocamus, testamur n
nos aliunde boni expectare, nec alibi nos
locare totum nostrum præsidium. Intere
men auxilia, quoad nobis permittit, fac
temq; illis nos adiuuandi contulit, quæri
Minister.

Quòd ergo ad hominum opem fide
confugimus nihil obstare dicis quomin
num inuocemus Deum, quum fiducia i
nostra minimè recumbat, nec aliter imp
mus ipsos, nisi quia benefaciendi facult
os instruendo beneficientiæ suæ minist
bis quodammodò destinauit Deus: qu
per manus adiuuare nos, & quę apu
deposuit subsidia, erogare nobis velit.
Puer.

Sic sentio. Ac proinde quicquid ab il
nefic

borant omnes, vt nemo, quod debet,
ex parte impleat. Minister.
r ergo eam à nobis perfectionem exigit
quæ sit facultate nostra superior?
Puer.
hil exigit, cui præstando non simus ob-
i. Cęterum modò ad eam quæ hic prę-
ur, viuendi formam enitamur, etiam si
l absimus à scopo, hoc est à perfectione,
nus quod deest nobis ignoscit.
Minister.
hominibusne vniuersis in genere loque-
de fidelibus duntaxat?
Puer.
ei spiritu non dum est regenitus, ne ad-
nũ quidem legis apicem inchoandum e-
neus. Pręterea si quem demus inueniri,
qui ex parte legi obtemperet, non ta-
deo coram deo defunctũ iudicabimus.
maledictos pronuntiat omnes qui non
impleuerint quæ in ea continentur.
Minister.
c statuendum est, sicuti duo sunt homi-
genera, ita duplex esse legis officium.
Puer.
minò. Nam apud incredulos nihil aliud
, nisi quod excusationem illis omnem
dit coram deo atque id est quod signi-
aulus, quum eam vocat ministerium
mortis

mortis & damnationis. Ergà fideles long
um vſum habet. Miniſter.

Quem?

puer.

Principiò dum iuſtitiam operibus con
ſe non poſſe ex ea diſcunt, ad humilita
modo eruditur, quæ vera eſt ad que
in Chriſto ſalutem præparatio. Deinde
tenus plus multo exigit ab ipſis quàm
præſtando, eos ad petendam à Domino
tem ſolicitat, ſimulque perpetui reatus
monefacit, ne ſuperbire audeant. Poſt
fræni inſtar illis eſt, quo in dei timore r
antur. Miniſter.

Tametſi ergo in hac terrena peregri
ne legi nunquam ſatisfacimus, non tame
ſuperuacuum eſſe conſebimus, quòd ta
ctam à nobis perfectionem flagitet. Sc
enim ad quem nos collimare, & met
quam nos initi conuenit, demonſtrat: v
q; noſtrum pro modo collatæ ſibi grati
ſummā rectitudinem vitam ſuam com
re, & maiores ſubinde progreſſus facer
duo ſtudio conetur. puer.

Sic ſentio.

Miniſter.

Annon perfectam in lege omnis iuſtit
gulam habemus? puer.

m peruersam cupiditatem corda nostra
tant, quibus ad peccatum stimulantur.
Puer.

est.
Ministet
me iam breuis totius legis compendium
re? Puer.
ximè. Siquidem eam in duo capita re-
us. Prius est, vt deum ameamus ex toto
ex tota anima, ex totis viribus. Alte-
t proximos diligamus perinde ac nos-
sos. Minister.
d sub dei amore continetur?
Puer.
re ipsum, sicuti deum amare decet: nē-
mul & Dominus, & pater, & seruator
tur. Itaq; dei amori adiuncta est eius
tia, voluntas illi obsequendi, fiducia,
ipso collocanda. est Minister.
per totum cor, totam animam, & to-
intelligis. Puer.
zeli vehementiam, vt nullis prorsus
onibus, nullis desyderijs, nullis studijs
bis locus, quæ huic amori aduersētur,
Minister.
ecundi capitis est sensus?
Puer.
admodum natura adeò propensi ad
dos sumus, vt hic affectus alios om-

nes

nes superet, ita proximorum charitat
regnare in nobis decet, vt nos omni ex
gubernet, sicque omnium & consilior
operum regula. Minister.

Quid proximi tibi nomen significat

Puer.

Non cognatos modò & amicos, aut
liqua nobiscum necessitudine sunt con
sed etiam eos qui nobis incogniti sunt,
que inimicos. Minister.

Quid autē illi coniunctionis nobiscū h

Puer.

Nimirum coniuncti sunt eo vinculo
vniuersum hominum genus deus simu
gauit. Est autem id sacrosanctum & i
bile, quod nullius prauitate aboleri po

Minister.

Dicis igitur, si nos quispiam oderit, e
eius proprium, manere nihilominus
nobis proximum, eoque loco à nobis
dum esse, quia stet inuiolabilis dei or
hæc inter nos coniunctio sancita est.

Puer.

Sic est.

Minister.

Quum formam dei ritè colendi lex
dat: nonne prorsus secundum eius pr
tum viuendum est? Puer.

Verum id quidem est. Atqui ea im

ius famam, aut aliquam illi noxam
in suis bonis. Minister
em nominatim exprimit publica
Puer.
iorem nobis huius vitij horrorem
nuit enim, si quis maledicentiæ &
assueuerit, inde ad periurij procli-
psum, si occasio data fuerit proxi-
di. Minister.
à maledicendo tantùm nos arcere,
nalis suspicionibus, siniſtrisque &
cijs? Puer.
e, secundum rationem antè ad-
damnat. Nam quod agere coram
malum est, malum est coram deo
Minister.
d in summa velit, expone.
Puer.
alè sentiendum de proximis, ne-
famandos propensi simus vetat.
, hac nos æquitate & humanitate
e iubet: vt de illis, quantum veri-
enè sentiamus, suamque eis exi-
integram tueri studeamus.
Minister.
mum.
Puer.
s domum proximi tui, non concupisces
itui, non seruum, non ancillam, non bo-
uem,

mero, non affectum, nec quicquam aliud quòd ipsius
Minister.

Quum spiritualis sit tota lex, sicut et
antè toties dixisti, nec tantum coërcendis
ternis operibus, sed corrigendis etiam an
affectibus posita sint superiora præcepta, q
hic amplius additur?

Reliquis præceptis, voluntates atq; affec
regere & moderari voluit Dominus: hic v
etiam cogitationibus, quæ nonnullum cu
ditatem secum trahunt, neq; tamen peru
unt ad statam vsque deliberationem leg
imponit. Minister.

Dicisne minimas quasque cupiditatis, q
fidelibus obrepant, & ipsis veniant in me
peccata esse, etiam si resistāt potius quam
sentiantur? Puer.

Constat certè prauas omnes cogitation
etiam si non accedat cōsensus, ex naturæ
stræ vitio prodire. Verum hoc tantum di
damnari hoc præcepto vitiosas cupidita
que ita cor hominis titillant ac solicitant,
tamen non pertrahant ad firmam deliber
que voluntatem. Minister.

Hactenus ergo malos quidem affectus
bus acquiescunt homines, & subgendo
permittūt, prohibitos fuisse intelligis. N
verò tam exactā integritatē à nobis requi
nul

ficiorum percipimus, Deo acceptũ referre
nuenit: sicuti re vera, vnus ipse illa omnia
bis eorum ministerio largitur.

Minister.

e rùm, ànnon hominibus tamen, quoties
quid in nos officij contulerunt, habenda
gratia? Id enim ipsa naturæ æquitas, & lex
manitatis dictat.

Puer.

Habenda prorsus, vel ob vnam hanc cau-
n, quòd hoc ipsos honore digniatur Deus,
quæ ex liberalitatis suæ fonte inexhausto
unt bona per eorum manus, tanquam per
os, ad nos deriuet. Hac enim ratione nos
obstringit, atque id ipsum vult nos ag-
ere. Itaque qui se hominibus gratum
præbet suam in Deum quoq; ingratitu-
em hoc modo prodit.

Minister.

Hincne licebit colligere, perperã inuocari,
Angelos, tum sanctos Domini seruos
ex hac vita demigrarunt?

Puer.

icebit. Neque enim sanctis has partes
buit Deus vt nobis opitulentur. Quan-
verò ad Angelos spectat, temetsi eorum
r opera in salutem nostram, non tamen à
s vult implorari.

Quicquid ergo ad ordinem à deo institu-
aptè congruenterque non quadrat, id

cum eius voluntate pugnare dicis.

Puer.

Sic est. Certum enim infidelitatis signū ijs, quæ dat nobis Deus, non esse conten Deinde, si in sanctorum, Angelorum ve nos conferamus, vbi nos ad se vnum deus cat, partemq;, fiduciæ, quæ tota reside solo Deo debuerat, transferamus in ipso idololatriam prolabimur: quum scilicet p amur inter eos, quod sibi deus in solidum vindicabat.

Minister.

Nunc de orandi ratione tractemus. Su citne ad orandum lingua, an mentem et & cor requirit oratio?

Puer.

Lingua quidem non semper necessaria Intelligentia verò & affectu nunquam e re potest vera ortaio.

Minister.

Quo mihi argumento hoc probabis?

Puer.

Quandoquidem deus spiritus est, cum semper cor ab hominibus exigit tum ve oratione prę sertim, qua cum ipso sua vo municant. Quamobrem, non nisi ij eum in veritate inuocauerint, propinq se fore pollicetur. Ex aduerso autem ex tur omnes & maledicit, qui perfictione non exanimo precantur.

Minister.

anæ ergo & nihil erunt preces, quæcun-
lingua tantùm conceptæ fuerint.

Puer.

on id modò, ſed deo etiam ſummopere
icebunt.

Miniſter.

alem in oratione affectum exigit deus?

Puer.

mùm, vt inopiam miſeriaque noſtras
mus, vtqué is ſenſus mœrorem in ani-
oſtris & anxietatẽ generet. Deinde vt
enti ſerioque obtinendæ à deo gratiæ
rio æſtuemus, quod precandi quoque
m in nobis accendat.

Miniſter.

tiuóne hominibus ingenio manat hic
s, an à dei gratia illis prouenit?

Puer.

n hîc nobis ſubuenire neceſſe eſt. Nos
d vtrunq; prorſus ſumus ſtupidi. Spi-
i eſt, qui inenarrabiles gemitus exci-
obis, animoſq; noſtros format in hęc
a, quæ in oratione requiruntur.

Miniſter.

ectat hæc doctrina, vt reſides & quo-
do oſcitantes motum ſpiritus expec
nec ſe quiſque ad erandum ſolicitet?

Puer.

nè verò. Quin hic potius eſt finis, vt
e ſe, & ad orandum pigros, vel mi-

nus benè comparatos ſentiunt fideles: a
protinus confugiant, ſeq; inflammari p
lent igneis ſpiritus eius aculeis, quo ad
dum reddantur idonei.

Miniſter.

Non tamen intelligis, nullum in pr
eſſe linguæ yſum? Puer.

Nequaquàm. Eſt enim ſæpe adiume
ſubleuandam retinendamq; mentem n
facilè a deo abſtrahatur. Prętereà quum
luſtrandum dei gloriam creata ſit pr
membris, totam eius facultatē in hun
explicari par eſt. Ad hæc hominem int
ſtudij vehementia huc impellit, vt præ
ſilium lingua in vocem prorumpat.

Miniſter.

Si ita eſt, quid proficiunt qui exoti
gua, ſibiq; non intellecta orant?

Puer.

Id verò nihil eſt aliud quàm cum de
re. Ergò à Chriſtianis faceſſat hæc hyp

Miniſter.

Verùm, quum precamur, facimùſne
tuirò de ſucceſſu incerti: an verò conſt
id certò habere nos oportet exaudit
iri à Domino. Puer.

Hoc perpetuum ſit orationis fun
tum, exauditū nos iri a Domino, & q
petierimus, impetraturos, quatenus n

cet. Hac ratione docet Paulus, ex fide ma-
re rectam inuocationē dei. Nam ritè nemo
quam ipsum inuocabit, nisi quim certa bo
atis fiducia prius acquieuerit. Minister.
Quid ergò his fiet, qui hęsitantes orant, nec
animis suis statuunt, quid sint orādo pro-
sturi. Imò incerti sunt audiantur nec ne a
o suæ preces? Puer.
anæ sunt ac irritæ ipsorum preces, quum
la promisione sint suffultę. Iubemur enī
a fide petere, & promissio additur, quic-
d credentes petierimus, id nobis datū iri.
Minister.
Restat vt videamus vnde nobis tantum
fidentiæ, vt quum tot modis indigni si-
dei conspectu, sistere nos tamen coràm
audeamus. Puer.
imum habemus promissiones, quibus
oliciter, omissa dignitatis nostræ ratione,
um est. Deindè, si filij dei sumus, animat
spiritus eius, atq; instigat, vt ad eum tan-
n ad patrem, familiariter nos recipere
debitemus. Ac ne ideo quòd instar ver-
m sumus, & conscientia premimur nos-
i peccatorum, maiestatem eius glorioſā
eamus, mediatorē nobis proponit chri-
, quo nobis aditum patefaciente, de ob-
da gratia minimè simus anxii.
Minister.

Minister.

Intelligis non nisi vnius Christi nom
inuocandum esse deum? Puer.

Sic sentio. Nam & disertis verbis ita no
præcipitur: & additur promissio, facturũ
intercessione, vt consequamur quæ petim

Minister.

Non ergo temeritatis aut arrogantię a
sandus est, qui hoc aduocato fretus, ad d
familiariter accedit: & hunc deo & sibi
ponit solum, per quem exauditur.

Puer.

Nullo modo. Nam qui sit orat, tanquam
illius ore preces concipit: quũ eius patro
adiuuari suam orationẽ, commendariq; s

Minister.

Tractemus iam quid continere fide
preces debeant. Licétne quicquid in me
nobis venit, à deo postulare? An certa hi
nenda est regula? Puer.

Hæc verò nimis præpostera esset o
ratio, indulgere proprijs desiderijs, carni
iudicio. Nã & rudiores sumus, quam vt p
mus iudicare quid nobis expediat, & ea
dictaum intemperie laboramus, quæ f
cohiberi necesse habeat.

Minister.

Quid proinde opus est facto?

puer.

Hoc reſtat vnum, vt deus ipſe rectã orãdi
rmã nobis pręſcribat, vt tantum manu du-
ntem ſequamur, & quaſi verba pręeũtem.

Miniſter.

uam nobis legem pręſcripſit?

Puer.

Ampla quidem & copioſa paſsim in ſcrip-
is huius rei doctrina traditur: Verùm, quò
tiorem prefigeret ſcopum, formulam cõ-
ſuit & quaſi dictauit, qua quicquid à Deo
ere fas eſt, ac noſtra refert, breuiter com-
xus eſt, & in pauca capita digeſsit.

Miniſter.

ecita.

Puer.

ogatus à diſcipulis dominus noſter Chri
, quónam orandum eſſet modo, reſpon-
Quum volueritis orare, ſic dicite.
er noſter qui es in Cœlis, ſanctificetur nomen tuũ,
iat regnum tuum, fiat voluntas tua in terra, ſicut
elo, panem noſtrum quotidianum da nobis hodie,
itte nobis debita noſtra, ſicut nos quoque remit-
debitoribus noſtris, & ne nos inducas in tentatio-
ed libera nos à malo. Quia tuum eſt, regnum, &
tia, & gloria, in ſæcula. Amen.

Miniſter.

ò melius intelligamus quid contineat,
n capita partiamur.

Puer.

habet partes, quarum tres priores ſolã

Dei gloriam non habita noſtri ratione, quàm proprium ſuum finem, reſpiciunt; liquæ ad nos, vtilitatemq; noſtram ſpect

Miniſter.

Ergòne petendum eſt à deo quicquàm dè nihil ad nos boni redeat?

Puer.

Ipſe quidem, pro infinita ſua bonitate componit omnia, vt nihil cedat in ipſius riam, quin nobis quoque ſit ſalutare. Ità quum ſanctificatur eius nomē, vt nobis que in ſanctificationem vertatur efficit. aduenit eius regnum, quin ſimus quod modo eius participes. Verum, in optandi omnibus, ſolam eius gloriam, præterita ſtra vtilitate, intueri conuenit.

Miniſter.

Nempè ſecundum hanc doctrinam, tria poſtulata cum vtilitate quidē noſtra con cta ſunt, non tamen in alium ſcopum coli re debent, quàm vt glorificetur dei nom

Puer.

Sic eſt, atque adeò in reliquis etiam tri eadem dei gloria curæ nobis eſſe debet, v que ijs quæ in rem ac ſalutem noſtram ſ optandis propriè ſint deſtinata.

Miniſter.

Nunc ad verborum explicationem pe mus, ac principio, cur patris nomē hîc po

qu

am aliud quoduis, deo tribuitur?

Puer.

Quum ad rectam orandi rationem in pri-
, requiratur secura conscientię fiducia: no-
n hoc assumit deus quod nihil nisi meram
uitatem sonat, vt ita excussa ex animis no
s omni anxietate, ad se familiariter implo-
dum nos inuitet. Minister.

gòne deum audebimus sine difficultate,
adire, vt filij parentes solent?

Puer.

mninò. Quinetiam multo certiore obti-
di quod petimus fiducia. Nam (vt admo-
magister) si nos, quum mali simus, nō pos
s tamē filijs nostris bona negare, nec eos
ittere inanes sustinemus, nec venenū por
us illis pro pane: quanto plus benificen-
coelesti patre expectandum est, qui non
summè bonus est, sed ipsa etiā bonitas.

Minister.

non ex hoc quoque nomine argumen-
lucere licebit, quo id, quodiuitio dictum
eces scilicet vniuersas christi patrocinio
as esse oportere, comprobetur?

Puer.

quidem firmissimum. Neque enim fi-
n loco nos habet Deus, nisi quatenus
li sumus membra. Minister.

nostrum potius in commune Patrem

nominas deum, quam tuum peculiariter

Puer.

Potest quidem fidelium vnusquiq; sui care. Sed communi epitheto ideo vsus es minus, quò nos ad exercendam in prec charitatẽ assuefaceret, nec alijs neglectus, tàm se quisq; curet. Minister.

Quid sibi vult, quę additur particula, d esse in cœlis. Puer.

Perinde est acsi excelsum, potentem, i prehensibilem vocarem ipsum.

Minister.

Quorsum id, & qua ratione?

Puer.

Nempè, hoc modo sursum mentes, q eum inuocamus, docemur erigere, ne de ipso carnale aut terrenũ cogitemus, eũ moduli nostri metiamur captu, ne h lius de ipso aliquid sentiẽtes, in obsequi luntatis nostræ redigere ipsum velimus potius cum timore & reuerẽtia suspicer camus maiestatem eius glorioſam. Vale hoc ad excitandam confirmandamq; stram in ipso fiduciam, dum cœli domin preses, qui arbitrio suo regat omnia, dicatur. Minister.

Recita mihi primi postulati summam

Puer.

Per nomen dei, scriptura notitiam fa

lligit, qua inter homines celebratur. Op-
us ergò vt eius gloria vbique, & in omni-
prouehatur. Minister.

Verùm, accederéne quicquam potest Dei
ix, aut decedere? puer.

se ipsa nec crescit, nec minuitur. Verùm
stari inter homines, vt par est, optamus:
uicquid facit deus, omnia eius opera, vt
ita glorioſa appareant: quo modis om-
is ipse glorificetur. Minister.

secunda petitione quid per dei regnum
lligis? Puer.

uobus potissimum membris constat, vt
os spiritu gubernet suo, vt reprobos, qui
in obsequium tradere recusant, proster
exitio tradat, vt ita palàm fiat, nihil
quod resistere eius virtuti queat.
Minister.

aliter regnum hoc vt veniat, precaris?
puer.

fidelium numerum indies augeat Do-
s vt nobis subinde spiritus sui donis eos
let donec prorsus impleuerit. At hęc vt
veritatē ad discutiendas satanę tenebras
s ac magis lucidam conspicuamque red-
tiustitiam suam proferendo iniquita-
mnem aboleat. Minister.

ne quotidie fiunt hæcomnia?
puer. Fiunt

Fiunt eo modo, vt inchoatum dici po
gnum dei. Optamus ergo vt aſsidue c
ac prouehatur, donec ad ſummum faſti
perueneri, quòd vltimò demum die f
ſperamus, quo deus ſolus, omnibus cre
in ordinem coactis exaltabitur & emin
adeòque erit omnia in omnibus.

Miniſter.

Quod petis vt dei voluntas fiat, qu
habet ſenſum? Puer.

Vt in eius obſequium ſubigantur cre
omnes, pendeántq; ita ex eius nutu, n
niſi ipſius arbitrio fiat.

Miniſter.

Ergòne fieri quicquam præter eius v
tatem poſſe ſentis? Puer.

Non optamus tantùm vt quod de
apud ſe, eueniat, ſed etiã vt domita ſiub
taque omni contumacia, omnes omniu
lmitates ſuæ ſubijciat, & in eius obed
componat. Miniſter.

Annon ita precando, proprijs volu
bus cedimus? Puer.

Omninò: Neque in hunc tantùm fin
quecunq; cum ſua voluntate pugnant i
bis deſideria, irrita faciat: ſed etiam vt
in nobis mentes, nouaque corda form
quid velimus ipſi à nobis. ſed ſpiritus

s votis noſtris præſit, vt plenam habeam
m Deo conſenſionem. Miniſter.
Cur id in terra fieri optas, ſicut in Cœlo?
puer.
Quoniam hoc vnum propoſitum habent
cti Angeli, qui cœleſtes ſunt eius creaturę
illi in omnibus obſequantur, ſintque ſem-
r & dicto audientes, & ad obeunda obſe-
ia vltrò parati: talem obediendi propenſi-
em hominibus opto, vt ſe quiſq; illi in vo-
ariam ſubiectionem prorſus addicat.
miniſter.
Nunc ad ſecundam partem venio. Quid
i ſignificat quotidianus, quem petis panis?
Puer.
n vniuerſum quicquid ad tuēdam præſen-
n vitam facit, non alendo tantū aut veſti-
lo, ſed præbēdis quoq; alijs omnibus admi
ulis, quibus ſtuſtinentur externæ vitæ ne-
ſitates, quò panē noſtrum, quatenus expe-
e Dominus nouit, tranquilli comedamus.
Miniſter,
Cur autem tibi à Deo donari optas, quod
labore noſtro parare iubet?
puer.
ametſi victus parandi cauſa laborandum
tiam ſudandum nobis eſt, non labore ta-
n noſtro, non induſtria, non ſedulitate a-
ri: ſed vna dei benedictione, qua labor ipſe
manuum

manuum noſtrarum proſperatur, futurus
oqui inanis. Præterea ſic habendum eſt,
quum ciborum copia nobis ad manum ſ
petit, illisq; veſcimur, non illorum tamen
ſtantia, ſed ſola dei virtute nos ali. Neque
vim eiuſmodi habent à natura ingenitam
Deus è Cœlo, tanquam beneficentiæ ſuæ
ganis adminiſtrat. Miniſter.

Atqui, tuum quo iure panem vocas, qu
tibi à deo poſtules dari?

Puer.

Nempè, quia dei benignitate ſit noſter;
cunq; nobis minimè debeatur. Admonem
etiam hoc verbo, ab alieno pane appeten
nobis tẽperare, contentoſque eo eſſe, qui
gitima ratione, tanquam ex dei manu ad
peruenerit. Miniſter.

Quotidianum cur addis, & hodie?

Puer.

His duabus particulis ad moderation
inſtituimur ac continentiam, ne modum
ceſsitatis vota noſtra excedant.

Miniſter.

Quum hęc communis omnium eſſe deb
precatio, qui fieri poteſt vt diuites qui do
abundant, repoſitamque in longum temp
annonam habent, ſibi petant in diem da

Puer.

Hoc diuites perequè ac pauperes conſti
tu

habere oportet, nihil eorum quæ habẽt
profuturum, nisi quatenus & vsum illis
serit deus, & sua gratia effecerit vt vsus
fructuosus sit & efficax. Itaq; omnia pos
do nihil habemus, nisi quatenus in sin-
horas ex manu Dei percipimus quantũ
necesse satisque est.

Minister.

Quid continet quintum postulatum?

Puer.

peccata nobis ignoscat dominus.

Minister.

móne reperietur mortalium tam iustus
ac venia non indigeat?

Puer.

mo prorsus. Hanc enim precandi formã
Apostolis suis dedit Christus, vniuersę
æ destinauit. Quamobrem, qui se hæc
itate eximere volet, è societate fideliũ
portet. Et sanè audamus quid scriptu-
etur: nempe qui in vno purgare se co-
o contendet, deprehensum iri in mille
Vnicum ergo omnibus ad eius mi-
diam perfugium restat.

Minister.

odo peccata nobis remitti existimas?

Puer.

ipsa Christi verba sonant: Esse no-
cilicet, quæ obstrictos æternæ mortis
reatu

reatu nos teneāt, donec mera ſua libera
nos deus liberet. Miniſter.

Gratuita igitur Dei miſericordia pec
tum veniam obtinere nos dicis?

Puer.

Omninò. Nam ſi vnius vel minimi p
redimēda ſit pœna, nos ſatiſfaciendo n
quàm erimus. Omnia igitur gratuitò i
cat, & condonet neceſſe eſt. Miniſter.

Quid ex hac remiſſione vtilitatis
redit? Puer.

Tum illi perinde accepti ſumus ac
eſſemus & innocentes, ſimulque paten
beneuolentiæ fiducia, vnde nobis cert
conſcientijs noſtris confirmatur.

Miniſter.

Hæc quæ apponitur conditio: Vt no
mittat, ſicut nos remittimus debitorib
ſtris: num mereri nos à Deo veniam
cat hominibus, ſi quid in nos peccarũt,
ſcendo? Puer.

Minimè. Sic enim iam gratuita re
non foret, nec ſola Chriſti ſatiſfactio
in cruce pro nobis defunctus eſt, ſicuti
fundata. Verùm quia irrogatas nobis i
obliuiſcendo, dum eius clementiam ac
tatem imitamur, re ipſa nos eius filios
monſtramus, hac ideo teſſera confirm

& simul ex aduerso ostẽdere, nisi faci
s ad ignoscendum & flexibiles prębue
nihil esse aliud à se expectandum quã
um & inexorabilem seueritatis rigorẽ.

Minister.

ergo addicari à deo expungique filio-
dicis omnes, qui offẽsiones ex animo
ere non possunt: ne quem sibi in Cœlo
ocum fore confidant.

Puer.

tio: vt impleatur illud, remensum cui-
eadem mensura, qua erga alios vsus fu

Minister.

postea sequitur?

Puer.

s dominus in temptationem inducat
alo potius liberet.

minister.

umne in vnam petitionem includis?

Puer.

isi vna est petitio. Posterius enim
um prioris explicatio est.

Minister.

summatim continet?

Puer.

re nos, aut labi in peccatum Domi-
nec diabolo nos carnisq; nostræ cu-
us, quæ assiduum nobiscum bellum
incendos permittat: quin potius sua-

nos ad resistendum virtute instruat, sus
nos manu sua, præsidio suo muniat ac
vt ita sub fide tutelaque eius in tuto h
mus. Minister.

Quo autem modo id fit? Puer.

Quum eius spiritu gubernati, tali i
amore desiderioque imbuimur, quo pe
carnem, & satanã superemus: tali rursu
peccati, quod nos à mũdo segregatos, i
sanctitate contineat. In spiritus enim
victoria nostra consistit.

Minister.

Habéntne omnes opus hoc auxilio

Puer.

Et quis carere posset? Imminet enim
tuò nobis diabolus, circuitq; instar le
gientis quærẽs quem deuoret. Nos, v
sumus imbecillitate, statim cõciderem
singulis momentis actum de nobis fo
deus nos ad pugnam instrueret suis ar
nuque sua roboraret. Minist.

Quid tibi significat tentationis no

Puer.

Astus fallaciasque satanæ, quibus n
tinẽtur adoritur, & facilè protinus cir
niret, nisi dei ope adiuuaremur. Nam
nostra, pro natiua sua vanitate obno
dolis: & vt propensior est semper
nostra in malum, protinus illi succu

Minister.

ām, cur deprecaris ne te in tentationem
cat deus, quod satanę proprium, non au-
dei videtur? PUER.

cut fideles protectione sua tuetur Deus,
ut fraudibus opprimantur satanæ, aut à
ato superentur: ita quos vult punire, non
o destituit sua gratia, sed etiā satanæ ty-
di tradit, cœcitate percutit, & conicit in
obam mentem, vt prorsus sint peccato
pati, & expositi ad omnes tentationum
tus. MINISTER.

d sibi vult hæc, quæ adiecta est clasula:
niam tuum est regnum, tua potentia, &
in secula seculorum? PUER.

um hic admonemur, dei magis potentia
nitate, suffultas esse preces nostras, quā
ostri fiducia. Pręterea dei laudibus pre-
nes nostras claudere docemur.

Minister.

ine fas est à deo petere, quàm quod est
rmula comprehensum?

PUER.

etsi verbis aliis, alioq; modo liberum
ecari, sic tamen habendum est, nullam
acere orationē posse, quę non huc tan-
l vnicam ritè orandi normam referatur.

Minister.

Iam instituta à nobis ordinis ratio p
lat, vt de quarta cultus dei parte agam

Puer.

Hanc in eo sitam esse diximus, vt deu
noscamus bonorum omnium authorem
que bonitatem iustitiam, sapientiam, p
tiã, laude & gratiarum actione prosequ
vt in solidum bonorum omniũ gloria
ipsum resideat. Minister.

Nullámne huius partis regulam præsc

Puer.

Quicquid laudum eius extat in scrip
pro regula nobis esse debet.

Minister.

Nihílne habet oratio Dominica, quo
pertineat. Puer.

Nempè quum optamus sanctificari ei
men, hoc optamus, vt omnibus eius op
sua constet gloria. Vt siue peccatoribus
scat misericors: siue vindicta exerceat,
siue pręstet suis quod promisit, verax
tur. Deniq;, vt quicquid operũ eius cer
ad eum glorificandum nos excitet. Ho
est bonorum illi omnium laudem tribu

Minister.

Quid tandem ex ijs quę hactenus t
sunt à nobis colligemus?

Puer.

od ſcilicet veritas ipſa docet, & ego ini-
propoſui: hanc eſſe vitam æternam, vnũ
um Deum noſſe Patrem, & quem miſit
um Chriſtum. Illum, inquam, noſſe, vt de
um ei honorẽ cultumq; exhibeamus, vtq;
dominus tantùm ſit, ſed etiam pater ac
ator, noſque illi viciſsim filij ſimus & ſer-
proinde vitam noſtram illuſtrandæ e-
gloriæ dedicemus. Miniſter.
ua via ad tantum bonum peruenitur?

Puer.

hunc finem ſacrum ſuum verbum nobis
uit. Eſt enim ſpiritualis doctrina, quæ-
veluti ianua, qua ingredimur in cœleſte
egnum. Miniſter.
oinã querendum eſt nobis hoc verbum?

Puer.

ſcripturis ſanctis, quibus continetur.

Miniſter.

uctum inde percipias, qualiter eo vten-
eſt. Puer.
ſum ſolida cordis perſuaſione amplec-
, non ſecus ac certam veritatem è Cœlo
ſtam, ſi nos illi dociles prebemus, ſi vo-
es mẽteſque noſtras in eius obſequium
mus: ſi amemus ipſum ex animo, ſi cor
noſtris ſemel inſculptũ fixas illic radi-
beat, vt fructum proferat in vita. Si de-

nique formemur ad eius regulam, tum no
in ſalutem, ſicuti deſtinatum eſt, cedet.

Miniſter.

Súntne omnia hęc in facultate noſtra poſ

Puer.

Nihil ipſorũ prorſus. Sed vnius Dei eſt
totum quod retuli, in nobis efficere ſpir
ſui gratia. Miniſter.

Verùm, an non adhibenda eſt a nobis
gentia, & omni ſtudio enitendum, leger
audiendo, meditando, vt eò proficiamus

Puer.

Imò verò, cùm ſe quisq; priuatim quo
ana lectione exerceat, tum verò ſimul on
precipuè ſedulò conciones frequentent,
ſalutis doctrina in cœtu fidelium explic

Miniſter.

Negas ergo eſſe ſatis, ſi domi ſeorſum
guli legant, niſi omnes ſimul in commun
eandem doctrinam audiendam conuen

Puer.

Conuenire neceſſe eſt, vbi licet, hoc eſt,
facultas datur. Miniſter.

Poteriſne mihi hoc probare?

Puer.

Sufficere ad probationem abũde nob
bet vna domini voluntas. Hunc autem
nem eccleſiæ ſuæ commendauit, non
duo aut tres duntaxat ſeruarent, ſed

ent communiter omnes. Ad hoc illius tum
ficandæ, tum conseruandæ hanc esse vni-
rationem pronuntiat. Sit ergo hæc nobis
ta & inuiolabilis regula, nec sibi fas quis-
m esse ducat, supra magistrum sapere.

Minister.

ne igitur necesse, præesse ecclesijs pastores?

puer.

inetiam necesse est audire ipsos, & quam
ponunt Christi doctrinam, ex eorum ore
timore & reuerentia excipere. Itaq; qui
os contemnit audiréue detrectat Christū
emnit, ac discessionem facit à societate fi-
ium.

Minister.

Verùm semélne a pastore suo fuisse insti-
um satis est homini christiano, an cursum
c tota vita tenere debet?

Puer.

episse parum est, nisi perseueres. Christi
discipulus vsq; in finem, vel potius sine
esse nos oportet. Hanc vero functionem
ndauit ecclesiæ ministris, vt suo nos loco
omine doceant.

DE SACRAMENTIS.

Minister.

Non est aliud à verbo medium vt loquun-
quo se nobiscum deus communicet?

Puer.

Verbi prædicationi adiunxit Sacramenta.

Minister.

Quid est Sacramentum?

Puer.

Externa diuinæ erga nos beneuolentiæ ſtificatio, quę viſibili ſigno ſpirituales gr figurat, ad obſignandas cordibus noſtris promiſsiones, quò earum veritas melius firmetur. Minister.

Tantáne vis ſubeſt viſibili ſigno, vt co entias in ſalutis fiducia ſtabiliat?

Puer.

Id quidem à ſeipſo non habet, ſed ex voluntate, propterea quòd ſit, in hunc fi inſtitutum. Minister.

Quum propriæ ſint ſpiritus ſancti pa dei promiſsiones in animis noſtris obſig hoc tu ſacramentis quomodo tribuis?

Puer.

Longum eſt inter illum & hæc diſcri Mouere enim & afficere corda, illum mentes, conſcientias reddere certas ac tr las ſolius re vera ſpiritus eſt, vt id totum ſeri proprium ipſius opus debeat, illiq ceptum referri, ne laus aliò tranſferatur. nimé tamen hoc obſtat quominus ſacra deus vtatur, tanquam ſecundis organis, in vſum adhibeat, prout viſum fuerit: i ſic façit, ne quid ſpiritus virtuti deroge

Minister.

m ergo efficaciamque sacramenti non in
rno elemento inclusam esse existimas,
otam à spiritu dei manere.

Puer.

c sentio: nempe, vt virtutem suam exer-
domino placuerit per sua organa, quem
nẽ ea destituauit. Quod quidem ita facit,
piritus sui virtuti nihil detrahat.

Minister.

ésne mihi, cur ita agat, rationem reddere?

Puer.

oc scilicet modo infirmitati nostræ con-
Nam si spirituales essemus toti, Ange-
n instar spiritualiter tum eum, tum ip-
gratias possemus intueri. Verùm vt hac
ni corporis mole circundati sumus, figu-
digemus vel speculis quæ nobis spiritu-
cœlestiumque rerum aspectum terreno
am modo exhibeant. Neque enim aliter
ruẽiremus. Simuletiam nostra inter est-
promissionibus exerceri sensus omnes
os, quò melius nobis confirmentur.

Minister.

erùm est ideò instituta esse à deo sacra-
a, vt subsidia necessitatis nostræ forent,
arrogantiæ damnari meritò deberet,
iudicarit illis se, tanquam non neces-
posse carere?

Puer.

Puer.

Omninò. Atque adeò siquis illorum
sponte abstineat, acsi opus non haberet ch
stum cõtemnit, ipsius respuit gratiam, &
ritum extinguit. Minister.

Verùm qualis, ex Sacramentis fiducia
stabiliendas conscientias, & quam certe se
ritas concipi potest, quibus vtuntur pro
cuè boni & mali? Puer.

Quanquam oblata sibi in Sacramentis
bona, in nihilum, vt ita dicam, redigunt
pij, quantum ad ipsos spectat, non tamẽ p
tereà efficiunt, quin sua vis & natura sa
mentis maneat. Minister.

Quo igitur modo, & quando vsum Sa
mentorum sequitur effectus? Puer.

Quum ea fide recipimus, Christum in
solum eiusque gratiam quærentes.

Minister.

Cur illic quærendum esse Christum
Puer.

Intelligo non esse visibilibus signis
rendum, vt salutẽ inde petamus, vel af
illic conferendę gratiæ virtutem imagi
ac inclusam: quin potius adminiculi lo
bendum esse signum, quo recta ad Chr
dirigamur, salutem ab ipso & solidam
tatem petituri. Minister.

Quum ad eorum vsum requiratur fi

bis in fidei confirmationē data esse dicis,
nos de promissionibus dei reddant certi-
s? puer.

dem in nobis semel inchoatum esse, ne-
quam sufficit nisi continentur alatur, &
gis indies magisque augescat. Ad eam er-
um alendam, tum roborandam, tum pro
endā sacramēta instituit dominus. Quod
dem significat Paulus, quum ad obsignan
dei promissiones valere tradit.

Minister.

Verum nónne hoc infidelitatis iudicium
non habere dei promissionibus solidam
m, nisi aliunde nobis confirmentur?

puer.

dei certe imbecillitatem hoc arguit, qua
etiam dei laborant: qui tamē fideles prop
esse nō desinunt, licet fide prediti sint
ua adhuc & imperfecta. Quamdiu enim
mur in hoc mūdo, hęrent semper in car-
stra diffidentiæ reliquię, quas aliter ex-
e non possumus, quam continuò vsque
tę finem profectu. Vlterius ergò semper
redi necesse est. Minister.

ot sunt christianæ ecclesiæ sacramenta?

puer.

o sunt omninò, quorum communis sit
fideles vsus. Minister.

Que

Quæ sunt illa?

Puer.

Baptismus, & sacra cœna.

Minister.

Quid verò simile inter se habeant, vel
uersum? Puer.

Baptismus veluti quidem in Ecclesiam a
tus nobis est. Illic enim testimonium, ha
mus nos, quum alioqui extranei alieniqu
mus, in dei familiã recipi, vt inter eius do
sticos censeamur. Cœna vero testatur de
nobis. aïas nostras alendo, patrem exhibe

Minister.

Quò clarius nobis innotescat vtriusq; v
tas, de vtroq; seorsum tractemus. Primũ
est baptismi significatio?

puer.

Ea duas habet partes. Nam ibi remissio p
catorum, deinde spiritualis regeratio
guratur. Minister.

Quid similitudinis inest aquæ cum his
bus, vt eas repręsentet.

Puer.

Peccatorum quidem remissio specie
lauacri, quo animę suis maculis absterg
non secus atque aqua abluuntur corpori
des. Minister.

Quid de regeneratione?

puer.

Quo

Quoniam eius initium est, naturæ nostræ
mortificatio, finis verò, vt nouæ creaturæ si-
mus: In eo nobis proponitur mortis figura,
quòd capiti aqua injicitur. Nouę autem vitæ
in eo quod non manemus sub aqua demersi.
sed ad momentum duntaxat subimus tan-
quam in sepulchrum, vt statim emergamus.

Minister.

Num aquam esse animæ lauacrum censes?

Puer.

Nequaquàm. Hunc enim honorem eripere
Christi sanguini nefas est, qui ideò effusus fu-
it abstersis omnibus nostris maculis, pu-
os coram deo & implutos nos redderet. At
huius quidem purgationis fructum perci-
imus, quum sacro illo sanguine conscienti-
nostras spiritus sanctus aspergit. Obsigna-
tionem verò in sacramento habemus.

Minister.

Verùm, annon aliud aquæ tribuis nisi vt
ablutionis tantum sit figura?

Puer.

Et figuram esse sentio, vt simul annexa sit
veritas. Neq; enim, sua nobis dona pollicēdo.
deus frustatur. Proinde & peccatorum
remissam & vitę nouitatē offerri nobis in bap-
tismo, & recipi à nobis certum est.

Minister.

Non promiscuè in omnibus effectum suum

habet

habet hęc gratia? Puer.

Multi dum illi ſua prauitate viam prę
dunt, efficiunt vt ſibi ſit inanis. Ita non
ad fideles ſolos peruenit fructus. Verum in
nihil ſacramenti naturæ decedit.

Miniſter.

Regeneratio autem vnde?

Puer.

A morte Chriſti & reſurrectione ſimul. H
enim vis ſubeſt eius mortis, vt per eam cr
ſigatur vetus homo noſter & naturæ no
vitioſitas quodammodo ſepelitur, ne am
us vigeat in nobis. Quòd autem reforma
in nouam vitam ad obediendum dei iuſti
id eſt reſurrectionis benificium.

Miniſter.

Quomodo per baptiſmum nobis hæc b
conferuntur. Puer.

Quia niſi promiſsiones illic nobis obl
reſpuendo in fructuoſas reddimus: veſti
Chriſto eiuſq; ſpiritu donamur.

Miniſter.

Nobis verò quid agendum eſt, vt rite B
ciſmo vtamur? Puer.

Rectus baptiſmi vſus in fide & Pœnite
ſitus eſt, hoc eſt, vt ſtatuamus primum c
animi fiducia nos ab omnibus maculis C
ſti ſanguine purgatos, deo placere, deind

ritu eius sentiamus ipsi in nobis habitare,
q; id operibus apud alios declaremus, vtque
iduè nos in meditanda tũ carnis mortifica-
ne tũ iustitiæ dei obedientia exerceamus.

Minister.

Si hęc requiruntur ad legitimum Baptismũ
um, qui fit vt infantes baptisemus?

Puer.

Nõ est necesse vt baptismum semper fides
pœnitentia prȩcedant. Sed ab illis tantùm
guntur, qui per ętatem iam sunt vtriusq;
aces. Satis ergo fuerit, si infantes postquã
oleuerint, baptismi sui vim exerant.

Minister.

oteríne ratione demonstrare, nihil esse in
e absurdi?

Puer.

è, si mihi concessũ fuerit, nihil dominum
ituisse quod sit à ratione dissentaneum.
m quum circumcisionem pœnitentiæ sig-
m fuisse Moses & omnes prophetæ doce-
, fidei etiã sacramentũ, teste Paulo, fuerit:
emus tamẽ vt infãtes ab ea nõ excluserit?

Minister.

ed eadémne causa quæ in circumcisione
it, nunc ad baptismum admittendi sunt?

Puer.

Prorsus eadem, quum promissiones quas
deus populo Israelitico dederat nunc
per totum orbem publicatæ.

Minister.

Minister.

Atqui num inde colligis, signum quoq
vsurpandum esse? Puer.

Qui bene vtrinque expendet omnia, l
consequi animaduertet. Neque enim e
gratiæ, que Israëli antè collata fuerãt, hac l
nos participes fecit Christus, vt vel obscu
erga nos esset, vel aliqua ex parte immin
Quin potius, & luculentius eam in nos &
budantius effudit. Minister.

Putásne si à Baptismo arceantur infan
quicquam propterea dei gratiæ decede
dici posit Christi aduentu fuisse immin

Puer.

Id quidem euidenter patet. Signo enim
lato, quod ad testandũ dei misericordia
cõfirmandas promissiones plurimùm v
deesset nobis eximia confirmatio, qua
bantur veteres. Minister.

Sic ergò sentis: quum deus sub veteri
mento, vt se patrem paruulorum osten
salutis promissionem in eorum corpori
sculptam esse voluerit signo visibili, inc
forè, si minus cõfirmationis à Christi ac
tu habeant fideles: quando & eadem
nobis promissio destinatur, quæ olim
bus & clarius bonitatis suæ specimem
in Christo exhibuit deus.

Puer.

sentio Præterea, quũ satis constet vim, ntiãque, vt ita loquar, baptismi infan- sse communem, si illis negaretur signũ eritate est inferius, aperta illis injuria

Minister.

go cõditione baptizãdi sunt infantes?

Puer.

statum fiat, benedictionis fidelium se- omisse ipsos esse hęredes: quò agnita, am adoleuerint, Baptismi sui veritate, ex eo, percipiant ac proferant.

Minister.

seamus ad eorum. Ac primò quidem ire velim, quæ sit eius significatio.

Puer.

à Christo institũta est, vt corporis & is sui cõmunicatione educari in spem mæ animas nostras nos doceret, id- is certum redderet.

Minister.

tem pane corpus, vino sanguis do- ratur?

Puer.

pe hinc docemur, quam vim habet nutriendis corporibus ad sustinendã m vitam, eandem corpori Domini lendas spiritualiter animas. Sicuti larantur hominum corda, reficiun-

Quid in vini ſymbolo?

Puer.

Chriſtum, vt ſuum ſanguine ſe
catorum ſatiſfactionem, pretiumqu
tionis noſtrę effudit: ita nunc eum
bendum porrigere, vt fructum qui
uenire ad nos debet, ſentiamus.

Miniſter.

Secundum has tuas reſponſione
mini cœna ad eius mortem nos am
eius virtute comunicemus.

Puer.

Omninò. Tunc enim vnicum p
que ſacrificium, quod in ſalute no
ficeret, peractum eſt. Proinde nihi
plius, niſi vt ipſo fruamur.

Miniſter.

Erga non in hunc finem inſtitut
vt deo filij ſui corpus offeratur.

Puer.

Minimè. Solus enim ipſe, qu
ſit ſacerdos hanc prerogatiuam ha
hoc ſonant eius verba, quum ait,
manducate. Neque enim vt offera
ſuum, ſed tantũ vt eo veſcamur il

Miniſter.

Cur duobus vtimur ſignis?

Puer.

In eo dominus infirmitati noſtr

familiarius doceret, se non cibum
imis nostris, sed potum quoque esse,
quam in eo solo vllam spiritualis vitę
ueramus. Minister.

que vti, peræquè omnes absque ex-
debent?

puer.

Christi mandatum, cui vllo modo
aliquid contra tentando, summum

Minister.

e eorum, quæ dixisti beneficiorum
onem habemus in cœna, an illic re
exhibentur?

Puer.

Dominus noster Christus ipsa sit ve-
me dubium est, quin promissiones
lic nobis, simul etiam impleat, &
n addat veritatem. Quamobrē non
n sicuti uerbis ac signis testatur, ita
os substantię participes faciat, quò
n eo vitam coalescamus.

Minister.

qui hoc fieri potest, quum in cœlo
orpus, nos autem in terra adhuc
ur?

puer.

ica arcanaque spiritus sui virtute
difficile non est sociare quę loco-
llo alioqui sunt disiuncta.

Miniſter.

Ergo nec corpus in pane incluſum ſanguinem in calice imaginaris.

Puer.

Nequaquàm. Quin potius ita ſent ritate potiamur ſignorum, erigend Cœlum mentes, vbi Chriſtus eſt, & expectamus iudicem & redemptore vero terrenis elementis perperam queri.

Miniſter.

Vt in ſummam colligamus quæ dix in cœna res eſſe aſſeris, nempe pan num, quæ oculis cernuntur, attrect nibus percipiunter guſtu: deinde C alimento, paſcuntur.

Puer.

Verum, & eo quidem vſq; vt cor reſurrectio illic nobis, quaſi dato p firmetur, quum & ipſa vitæ ſymb nicent.

Miniſter.

Quis autem rectus erit huius ſa legitimus vſus?

Puer.

Qualem Paulus definit, vt prob homo priuſquam eò accedat.

Miniſter.

Quidnam in hac probatione in

Puer.

Num verum ſit Chriſti membr

Miniſter.

Quibus ad eius rei notitiam arg

...eniet? Puer.

...era fit pœnitentia fideq́; prędítus si pro-
...os sincero amore prosequatur, si animum
...mni odio maleuolentiaq́; purum habeat.

Minister.

Num perfectam in homine tum fidem
...charitatem exigis?

Puer.

...tramque sanè integram, & ab omni fuco,
...am esse conuenit. Verum frustra exiga-
...am absoluta numeris omnibus perfectio,
...a nihil desyderetur: quando tanta nun-
...n in homine inueniri poterit.

Minister.

...n ergo ab accessu nos arcet imperfectio
...dhuc laboramus.

Puer.

...n potius si perfecti essemus, nullum am-
...vsum inter nos haberet cœna, quæ sub-
...dæ nostræ imbecillitati adminiculum
...ebet, ac imperfectionis subsidium.

Minister.

...llúmne pręterea alium finem proposi-
...habent duo hęc sacramenta?

Puer.

...etiam professionis nostræ notę, & quasi
...æ quedam, illorum enim vsu fidē apud
...nes nostram profitemur, & testamur
...um habere in Christo religionis con-

sensum. Minister.

Si quempiam contigeret eorum vsu pernari, quo loco habendus esset?

Puer.

Hæc vero obliqua esset Christi abne Certè qui talis est, quum se Christianum fiteri non dignetur, indignus est qui Christianos conseatur.

Minister.

Satisne est, in totam vitam vtrumq; recepisse? Puer.

Vsque adeo sufficit vnus baptismus, vt tere fas nō sit. Cœnæ autem diuersa est

Minister.

Quod est discrimen illud?

Puer.

Per baptismum nos adoptat, & in ecc suam allegit dominus, vt pro domestic exinde habeat. Postquam nos adscrip numerum suorum, par cœnam testatur bis continenter alendis curam habere.

Minister

Promiscuéne ad omnes pertinet tam tismi, quàm cœnæ administratio?

Puer.

Eorum quibus mandatum est pub docendi munus, propriæ sunt istæ parte enim res inter se perpetuo nexu coniu pascere ecclesiā salutis doctrina, & sera

ministrare. Minister.

ossisne mihi scripturæ testimonio id com-
obare? Puer.

Baptizandi quidem mandatum Christus
uliariter Apostolis dedit. In cœnæ cele-
tione exemplum suum iussit nos sequi.
ferunt autem Euangelistæ ipsum in ea di-
buenda publici ministri fecisse officium.

Minister.

Verùm debéntne pastores, quibus com-
se est despensatio, passim omnes & absq
ctu admittere.

Puer.

Quoad baptismum pertinet, quia non nisi
ntibus hodie confertur, discretio locum
habet. In cœna verò cauere debet mini-
ne cui ipsam porrigat, quem indignum
palàm constet. Minister.

ur id?

Puer.

Quia non sine contumelia & profatione
menti fierit.

Minister.

quinónne Iudam, quamlibet impius es-
us communione dignatus est Christus?

Puer.

eor, quum adhuc occulta foret eius im-
s. Tametsi enim christum non latebat,
um tamen prodierat in lucem notitiáq;

homi-

hominum. Minister.

Quid ergo hypocritis fiet?

Puer.

Eos tanquã indignos arcere pastor nõ po
sed supersidere debet, quousq; eorũ nequi
vt hominibus innotescat, deus reuelauerit.

Minister.

Quid, si quempiam ipse indignum no
aut fuerit admonitus?

Puer.

Ne id quidem ad eos communione a
candos foret satis: nisi legitima cognitio
clesiæque iudicium accedat.

Minister.

Certum ergò gubernationis ordinem
stitutum in ecclesiis habere operæ pretiũ

Puer.

Verum est. Nec enim aliter bene m
sunt nec ritè compositę. Hæc autem rat
vt deligantur seniores, qui morum ce
presint, cauendisque offendiculis inuig
& quos agnouerint recipiendæ cœnæ n
quam esse capaces, nec admitti quidem
quin sacramentum polluatur, eos à co
nicatione reiiciant.

¶ Cathechismi Finis.

¶PRAECATIONES ALIQVOT PIAE.

Præcatio maturina,

DEVS mi, Pater mi, & ſeruator, qui gratia ergà me tua effeciſti, vt tranſacta nocte ad hunc diem peruenirem: fac etiam, vt ipſum totum in ſanctiſsimi numinis tui cultū, & veneratione conſumam. Nihil omnino aut cogitem, aut dicam, aut faciā, quod eò non tendat, vt tibi obſequar, & voluntati tuæ morem geram: quò ſcilicet actiones omnes meæ referantur ad gloriam nominis tui, atque fratrum meorum ſalutem, dum exemplo meo ad te colendum inſtruentur. Atque vt mundū hunc ad vitæ externæ vſus, ſolis tui ſplendore illuminas: ita fulgore ſpiritus tui mentem meam illuſtra, qui me in via iuſtitię tuæ dirigat. Quā cunque ad rem applicem animum meum, is mihi ſemper ſit propoſitus finis, vt tibi, honoriſque tuo inſeruiam. Omnem fœlicitatem à gratia & beneficentia tua ſola expectē. Nec quicquam omnino aggrediar, quod tibi gratum non ſit. Effice præterea, vt cum huis vitæ tuēdæ cauſa laboro, & ea curo quæ ad victum & cultum corporis pertinent: altius tamen erigam animum, ad beatā nempe & cœleſtem vitam, quam filijs tuis promiſiſti. Nihilominus, tam animæ quam corporis protectorem te mihi exhibendo, aduerſus omnes

ſatanæ

ſatanæ inſultus me confirmes ac munias, & ab omnibus periculis, quę nobis aſsiduè in hac vita impendent, liberes. Adhæc, cum parum ſit cœpiſſe, niſi perſeuerem, ideo à te peto domine ne mihi in hodiernum diē tantùm dux ſis ac rector, ſed vſque ad vitæ finem me in tuam fidem ſuſcipias, quo ſub tuis auſpicijs, totus vitæ meæ curſus tranſigatur. Et quia proficiendum nobis eſt, gratiæ in me tuæ dona adauge indies, tātiſper dum penitus adhęream filio tuo, Ieſu Chriſto, quem verū ſolem lucentem perpetuò in animis noſtris merito appellamus. Quę tot tantaque beneficia, vt abs te obtineam, obliuiſcere delictorū meorum, eaq;, infinita miſericordia tua remitte quod te facturū promiſiſti ijs qui te ex animo inuocauerint. Amen.

Ex Pſalmo. 143.

Fac vt manè audiam pietatem tuam: quoniam in te ſperaui. Oſtende mihi viam in qua ambulem: quoniam ad te leuaui animam meam.

Libera me de inimicis meis Domine, ad te confugi. Doce me, vt faciam voluntatem tuam, quia tu es Deus meus. Spiritus tuus bonus deducat me in terra recta.

QVVM ADEVNDA EST SCHOLA.

Ex Pſalmo. 119.

In quo inſtituet adoleſcens viam ſuam? Si prudenter ſe gerat iuxta ſermones tuos.

Ex animo te exquiſiui, ne ſinas me aberrare à præceptis tuis.

Domine, qui fons es ſapientiæ omnis & doctrinæ, quando pro ſingulari tua bonitate hoc mihi præſtas, vt bonis artibus imbuatur hæc mea puericia, quæ mihi ad ſanctè honeſteque viuendum ſint adiumento: mentem quoque meam quę cæcitate alioqui laborat, illuſtrãdo ſimul effice, vt ad percipiendam doctrinam ſim idoneus, memoriam meam confirma, vt quod didicero, fideliter hæreat. Cor denique meum guberna, vt ad proficiendum voluntarius atque etiam auidus accedam, ne mihi hęc quam tu nunc concedis facultas, mea ignauia pereat. Proinde ſpiritum in me tuum infunde, ſpiritum inquam, intelligentiæ, veritatis, iudicii, ac prudentiæ, ne ſucceſſu ſtudium meũ careat, & irritus ſit ergà me magiſtri labor. Porrò quodcunq;, ſtudii genus ſuſcipiam, fac vt illud in rectum finem deſtinare meminero nempe, vt te in Chriſto filio tuo cognoſcam. Atque ita quicquid addiſcam, mihi ſit ad rectam pietatis regulam adminiculo. Ad hæc quando paruulos & humiles, ſapientia, rectos corde, notitia tui illuſtraturum te promittis, ſuperbos verò & improbos deiecturum te denuntias, vt inſenſu ſuò euaneſcant: peto vt me ad veram humilitatem formare velis, qua me tibi primum, deinde etiã iis qui mihi tua authoritate præſunt, docilem & obſequentem

exhibeam

exhibeam, simul vt cordi meo euulsis inde vitiosis cupiditatibus seriùm quærendi tui desyderium insulpas. Hic deniq; mihi vnus sit propositus finis me sic cõparare in hac tenera ætate, vt cum adoleuero, ad quodcunq; vitæ genus me vocaris, in eo tibi seruiam.

Ex Psalmo .xxv.

Secretum domini timentibus eum, & fœdus suum notum illis faciet.

Ben edictio mensæ.

Omnia ad te respiciũt domine, & tu das illis escam tẽpore. Te illis dante, colligũt. Te manum aperiente omnia implentur abũdantia.

Ex Psalmo .ciiii.

Domine penes quẽ fons est bonorum omniũ, & inexhausta scaturigo, benedictionem tuam in nos effunde, nobisq; cibum & potum, quæ tuæ erga nos benignitatis dona sunt in vsum nostrum sanctifica, vt sobriè sicuti præcipis, & frugaliter iis vtentes, vescamur pura conscientia. Fac etiã, vt te patrem semper bonorũq; omnium authorem & agnoscamus, vera animi gratitudine, & ore prædicemus: ac sic fruamur corporis alimentis, vt præcipuo tamen cordis affectu aspiremus ad spiritualem doctrinæ tuæ panem, quo animæ nostræ in spem æternæ vitæ pascantur, per Iesum Christum dominum nostrum.

Deut

Deutronomii. Cap. viii.

Non in ſolo pane viuit homo: ſed in omni
ermone qui procedit ex ore dei.

poſt paſtum gratiarum actio.

Ex Pſalmo. 117.

Omnes gentes laudent dominum: omnes
opuli canant laudem deo.
Quia multiplicata eſt ſuper nos miſericor-
ia eius: & veritas ipſius manet in ęternum.
Gratias agimus deus ac pater de tot benefi-
is, quę nobis aſsiduè proinfinita tua benig-
itate largiris. Primùm, quòd omnia quibus
ſuſtinendam preſentem vitam indigemus,
minicula ſuppeditando, corporis etiam no-
i curã te habere demonſtras: tum verò pre-
ué quod in ſpẽ melioris vitæ, quam nobis
ro tuo Euangelio reuelaſti, nos regignere
gnatus fis. Teque oramus ne mentes noſtras
corporibus ſepultas, curis & cogitationibus
enis affligi patiaris. Qum potius effice, vt
ſum erecti, perſtemus in expectatione
riſti filiſ tui, donec é cœlo in redemptionẽ
temque noſtram appareat. Amen.

Sub noctem, quum iturus dormitum.

Omine deus, qui noctem deſtinaſti ho-
minis quieti, ſicut diem creaſti, in quo
boribus exerceat, effice quæſo vt ſic qui-
hac nocte corpus meum, ne animus

inte-

interea vigilare tibi desinat. Ne fathiscat co
aut corpore obruatur quin semper erectu
in amore tui perstet. Ita laxandi, subleuadi
animi gratia, solicitudines deponã, ne tui i
terea obliuiscar, aut memoria mea excida
quæ penitus menti meæ inherere semper d
bet, bonitatis & gratiæ tuæ recordatio. Ho
quoq; modo sicuti quiescit corpus, ita etia
sua quiete conscientia mea fruatur. Fac præ
reà ne in capiendo somno, carnis deliciis
dulgeam: sed tantum mihi concedam quan
naturæ huius imbecillitas postulat: quo d
inde ad te colendum sim expeditior. Den
sic castum me & impollutum, non anim
minus quam corpore, & à periculis omnib
tutum seruare velis, vt ipse quoque somn
meus in omnis tui gloriam cedat. Quoniã
verò dies hic elapsus mihi non est, quin p
ribus te modis, qua sum in malum proper
one, offenderim, sicut tenebris noctis omn
nunc obteguntur: ita quicquid est in me
peccatorum, misericordia tua sepul-
tum lateat. Exaudi me Deus
pater & seruator, per
Iesum Christum
filium tuum.
Amen.

FINIS.

FIDEI ET RELIGIONIS
CHRISTIANÆ

ONFESSIO;

cl. QUAM 2144

Sereniss. & Potentiss.
manorum, Ungariæ, & Boëmiæ
Regi, FERDINANDO,
Optimates & Equites
doxè reformatam doctrinam professi,
SUO FRATRÚMQ.
UNITATEM BOEMICAM vocant,
nomine:
ò quidem Viennæ in AUSTRIA, XIV.
Novembris cIↃ IↃ XXXV.
exhibuerunt:
stea verò, Invictiss. Imperat. MAXI-
MILIANO P. P. A.
Sereniss. POLONIÆ Regi SIGIS-
MUNDO AUGUSTO,
obtulerunt:
ltemò ANNO SANCTISS. DN. N.
cIↃ IↃ C IX. recognita.

ad calcem virorum quorundam illustrium, de ipsâ Confessione, judiciis & testimoniis.

Psalm. 119. v. 46.
& testimoniis tuis coram Regibus, & non erubescam.

rnæ Nassoviorum. cIↃ IↃ C XII.